

Oplevelser af private spørgeskemaspørgsmål

Styrelsen for Under-
visning og Kvalitet

Rapport

INDHOLDSFORTEGNELSE

1.	INDLEDNING	2
2.	HOVEDKONKLUSIONER	3
3.	GENERELLE OPLEVELSER AF SPØRGESKEMAUNDERSØGELSERNE	6
3.1	Undersøgelsesernes formål	6
3.2	Anonymitet	8
3.3	Opbevaring og håndtering af data	11
3.4	Frivillige versus obligatoriske undersøgelser	12
4.	Oplevelse af konkrete spørgsmål	14
4.1	Spørgsmål til EUD- og gymnasieelever	14
4.2	Spørgsmål til folkeskoleelever	23
4.3	Forældrenes vurdering af spørgsmål til folkeskoleelever	32
4.4	Spørgsmål til forældre	38
5.	METODE	49
5.1	Respondenterne	49

1. INDLEDNING

Epinion har for Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) gennemført en kvalitativ undersøgelse af, hvordan udvalgte spørgeskemaspørgsmål opleves blandt gymnasie- og erhvervsskoleelever samt blandt udskolings elever i folkeskolen og deres forældre.

Formålet med undersøgelsen er at få viden om og indblik i, hvordan de interviewede elever og deres forældre oplever spørgsmålene i Undervisningsministeriets spørgeskemaundersøgelser, herunder særligt de spørgsmål, som kan opleves som private og som gående "tæt på" de interviewedes privat-sfære. Desuden belyser undersøgelsen de interviewede elever og forældres oplevelser af spørgeskemaundersøgelsers anonymitet, samt om det gør en forskel for deres deltagelse i denne type undersøgelser, om deltagelsen er frivillig eller obligatorisk.

Undersøgelsen er gennemført som en kvalitativ interviewundersøgelse, hvor der er gennemført 40 interview, hhv.:

- 15 interview med folkeskoleelever i udskolingen (7.-10. klassetrin)
- 15 interview med forældre til folkeskoleelever i udskolingen. Forældreinterviewene er alle, med undtagelse af et enkelt interview, gennemført med en forælder til de interviewede folkeskoleelever
- 5 interview med erhvervsskoleelever (EUD-elever)
- 5 interview med gymnasieelever

Undersøgelsen er afgrænset til alene at omhandle elever og forældre, dvs. "slutbrugerne" på Undervisningsministeriets område. Således indgår lærere, pædagoger, skoleledere og andre medarbejdere mv. ikke i undersøgelsen.

Se desuden kapitel 5 for en nærmere beskrivelse af interviewpersonerne og undersøgelsens metode.

2. HOVEDKONKLUSIONER

På et generelt plan er både elever og forældre som udgangspunkt og som hovedregel positive overfor at deltage i de spørgeskemaundersøgelser, som gennemføres i relation til elevernes skolegang.

Den generelle opfattelse er, at undersøgelserne anvendes til at forbedre forholdene for eleverne, hvorfor både forældre og elever som udgangspunkt gerne deltager i undersøgelserne. De fleste elever, som har deltaget i indeværende undersøgelse, har erfaring med at deltage i trivselsundersøgelser i forbindelse med deres skolegang. Trivselsundersøgelserne er således elevernes primære referenceramme, når de har deltaget i interviewene til denne undersøgelse. Det samme gør sig gældende for en del af forældrene.

Flertallet af både **gymnasie- og EUD-eleverne og folkeskoleeleverne** har den opfattelse, at det først og fremmest er lærerne, som skal bruge resultaterne til at se, hvordan eleverne har det, og hvordan undervisningen fungerer.

Forældrene har generelt svært ved at sætte ord på, hvad formålet med undersøgelserne er. Og hvem der bruger resultaterne. Flere forældre nævner, at undersøgelserne bruges til at "lave statistik" eller "måle på", hvordan eleverne trives.

Anonymitet

Det er karakteristisk for især **eleverne**, men også en mindre del af forældrene, at undersøgelserne som udgangspunkt IKKE opfattes som anonyme. Flertallet af eleverne antager, at "læreren" ser elevernes svar (på individniveau). Det er en væsentlig pointe, at eleverne ikke nødvendigvis synes, at dette er problematisk. Snarere opfattes det af mange elever som naturligt, at læreren ser svarene, så lærerne dermed har en mulighed for at hjælpe elever, som ikke trives. Det er dog en væsentlig pointe, at flere elever alligevel udtrykker, at der i relation til specifikke spørgsmål kan være en risiko for, at man ikke svarer ærligt, hvis læreren skal ses ens svar. En problematik, som forstærkes jo mere privat et givent spørgsmål opleves.

Forældrene er ofte usikre på, om både elev- og forældreundersøgelserne er anonyme. De fleste forældre antager, at undersøgelser er anonyme, men når forældrene forholdes konkrete spørgsmål fra undersøgelserne, nævner en del – i lighed med eleverne - at man i relation til nogle specifikke spørgsmål vil være varsom med at svare ærligt af frygt for, hvem der ser svarene. Kun få forældre udtrykker dog egentlig bekymring om undersøgelsernes anonymitet på et generelt plan.

En del forældre peger samtidig på, at der er et skisma mellem anonymitet og muligheden for at hjælpe børn, som mistrives. Skismaet er især tydeligt, når forældrene skal forholde sig til spørgsmål fra elevundersøgelserne, hvor flere forældre peger på, at børn, som fx svarer, at de er ensomme, derigennem vil have en forventning om at få hjælp fra voksne. Disse forældre har således en forventning om, at elevernes svar kan eller burde kunne tilgås af læreren eller skoleledelsen på individniveau. Tilsvarende peger flere af forældrene på, at de selv ville have en forventning om, at skolen ville tage kontakt til dem, hvis deres barn i en undersøgelse havde afgivet svar, som tydede på mistrivsel.

Forældrene har således for en dels vedkommende både en forventning om, at undersøgelserne er anonyme, samtidig med, at de forventer, at besvarelserne i en undersøgelse kan medføre handling i form af hjælp til specifikke børn, som mistrives.

Frivillighed

Størstedelen af de interviewede **gymnasie-, EUD- og folkeskoleelever** opfatter, at det ikke er frivilligt at svare på undersøgelserne. Opfattelsen er generelt, at deltagelse i undersøgelserne "er noget, man bare skal", men dette opfattes ikke som problematisk og gør ikke nogen forskel for elevernes villighed til at deltage.

Størstedelen af **forældrene** opfatter det som frivilligt at deltage i forældreundersøgelserne. Heller ikke forældrene synes at gå så meget op i frivillighed, og selvom flere pointerer, at det til enhver tid bør være frivilligt at deltage, mener de fleste, at man som forælder "bør svare".

Spørgsmål er især private, hvis de rammer ens egen situation

Alle interviewpersoner er blevet præsenteret for en række konkrete spørgsmål fra spørgeskemaundersøgelser til deres målgruppe med henblik på at afdække hvilke spørgsmål, der opfattes som private og gående for tæt på.

Fælles for en stor del af **eleverne** – og en del af **forældrene** – er, at det afhænger af egen situation, hvor privat et spørgsmål opleves. Langt de fleste elever fortæller således, at de ikke selv ville have problemer med at besvare spørgsmålene, fordi de selv trives. Omvendt er eleverne meget opmærksomme på, at hvis man som elev ikke trives, så vil en del spørgsmål opleves som værende meget tæt på. Det gælder fx hvis man er ensom, bliver moppet eller skal svare på spørgsmål om, hvordan man trives derhjemme.

Flere forældre deler denne opfattelse af, at spørgsmål bliver mere private, hvis ens barn ikke trives, bliver mobbet el. l. men de forældre, som har denne antagelse, fortæller alle, at deres eget barn ikke er i en sådan negativ situation.

Det er således en væsentlig pointe, at et enkelt barn og en enkelt forælder, som har haft mobning og mistrivsel inde på livet, ikke har det dårligt med at skulle svare på spørgsmål om barnets trivsel eller andre spørgsmål, som de øvrige forældre og børn opfatter som private. Både barnet og forælderen fortæller tværtimod, at de ville være glade for at svare på disse meget direkte spørgsmål, fordi de netop opfattes som relevante i forhold til barnets situation.

Nogle emner er mere private end andre

Oplevelsen af, hvor private de konkrete spørgeskemaspørgsmål er, varierer på tværs af spørgsmålenes emner. Således viser interviewene med **EUD-, gymnasie og folkeskoleeleverne**, at:

- Spørgsmål om ens egen person og velbefindende, fx om man er ensom, bliver moppet, føler sig uden for, er i godt humør el. l. opfattes som private. Flere elever (som selv trives) vurderer, at spørgsmålene især går for tæt på, hvis man ikke trives, er ensom el. l.
- Spørgsmål om forhold "uden for egen person", fx undervisningen, læreren eller klassen opfattes generelt som mindre private og går ikke for tæt på.
- Spørgsmål om hjemmet og familien opleves som private, fordi eleverne her kan få en fornemmelse af, at de udleverer deres familie.

Samme tendens ses, når **forældrene** skal vurdere elev-spørgsmålene.

Når forældrene skal vurdere de spørgsmål, som stilles i forældre-undersøgelser, viser interviewene, at:

- Spørgsmålene om barnets trivsel opleves af flere forældre som meget private, bl.a. fordi spørgsmålene har en negativ klang og dermed også opfattes som et "stempel" af forælderen som en god eller dårlig forælder. Samme tendens gør sig gældende med de spørgsmål om barnets adfærd, som har en meget negativ klang, fx om barnet ofte lyver eller snyder.
- Spørgsmål om barnets sociale relationer vurderes som værende mindre private, men til gengæld vanskelige at besvare, fordi relationer skifter meget over tid, og ofte har forældrene begrænset kendskab til barnets relationer i skoletiden.
- Spørgsmål om husstanden opleves i mindre udstrækning som private, men flere forældre stiller spørgsmålstejn ved relevansen af disse spørgsmål, eksempelvis når der spørges til husstandsindkomst.

3. GENERELLE OPLEVELSER AF SPØRGESKEMAUNDERSØGELSERNE

De gennemførte interview har hovedsagelig handlet om, hvordan interviewpersonerne oplever konkrete spørgsmål, nærmere bestemt hvilke spørgsmål, som interviewpersonerne opfatter som værende (for) private.

I forlængelse heraf er interviewpersonerne – såvel elever som forældre – spurgt ind til deres oplevelser af spørgeskemaundersøgelserne på et mere generelt plan, herunder særligt oplevelsen af anonymiteten i undersøgelserne, samt om det gør en forskel for deres deltagelse i denne type undersøgelser, om deltagelsen er frivillig eller obligatorisk.

Resultaterne af disse mere generelle spørgsmål beskrives i dette kapitel.

3.1 Undersøgelsesernes formål

Elever og forældre er spurgt til, om de ved, hvad formålet med undersøgelserne er, og hvem der skal bruge undersøgelserne. I forlængelse heraf er elever og forældre spurgt til, hvordan de generelt stiller sig i forhold til at deltage i undersøgelse omkring elevernes skolegang, trivsel mv.

På et generelt plan er både elever og forældre som udgangspunkt og som hovedregel positive overfor at deltage i undersøgelserne. Opfattelsen er, at undersøgelserne bruges til at forbedre forholdene for eleverne i relation til fx trivsel, undervisningen og de sociale relationer, så generelt svarer både elever og forældre, at de gerne deltager, fordi det skal bruges til at ”forbedre ting, som fungerer dårligt” eller ”at hjælpe børn, som ikke trives”.

I den forbindelse er det væsentligt at bemærke, at både elever og forældre primært har erfaringer med trivselsundersøgelser, som størstedelen af eleverne og en del af forældrene har personlige erfaringer med at udfylde. Således er det også trivselsundersøgelserne, som er både forældre og elevers primære referenceramme, når de spørges ind til undersøgelser på området. Det betyder samtidig, at interviewpersonerne - når de forholdes konkrete spørgsmål fra undersøgelser på området - betragter spørgsmålene som værende hentet fra trivselsundersøgelserne.

Gymnasie- og EUD-eleverne opfatter for størstedelens vedkommende, at undersøgelserne skal bruges til at forbedre forholdene for eleverne, og de er derfor generelt positive overfor undersøgelserne. Opfattelsen blandt alle de interviewede gymnasie- og EUD-elever er, at det først og fremmest er lærerne, som skal bruge resultaterne til at se, hvordan eleverne har det, og hvordan undervisningen fungerer. En enkelt EUD-elever er skeptisk overfor undersøgelserne grundet en opfattelse af, at de alligevel ikke har nogen effekt.

”Undersøgelserne er til for, at lærerne kan se, hvordan man har det. Det ved lærerne jo ikke altid - de ser jo kun det, som foregår i timerne. Resten - frikvarterer og uden for skoletid - ser de jo ikke. For nogle elever ved de det måske godt, men der er også

mange, som ikke siger noget, så der ved de ikke, hvordan eleverne har det. Så de kan bruge svarene til at ændre på det, hvis trivslen er dårlig. Ledelsen på skolen kan også bruge det."

(Gymnasieelev)

Folkeskoleeleverne er også som hovedregel positivt indstillet over for undersøgelserne. Eleverne udtrykker forståelse for, at undersøgelserne skal anvendes til at forbedre forholdene for eleverne.

Flere nævner, at det er sjovt at deltage, og at undersøgelserne sommetider også er et kærkomment afbræk fra den normale undervisning. Enkelte peger på, at det kan være svært at svare på spørgsmålene, fx hvis man ikke helt kan finde en passende svarkategori.

Folkeskoleeleverne har oftest svært ved at sætte ord på, hvem der skal bruge resultaterne fra undersøgelserne. De fleste nævner læreren eller skolen, mens enkelte nævner "staten" eller "regeringen".

"Jeg tror, at det skal bruges til en undersøgelse eller måling. Om hvordan elever har det i forskellige klasser og aldre. Det er godt, for så kan man ændre ting, som ikke er godt, altså hvis børnene ikke har det godt. Så man kan vide, hvordan man hjælpe børn til at få det bedre."

(Folkeskoleelev, 8. kl.)

"Man har muligheden for at sige, hvis der er et problem - så kommer man med i statistikkerne, så man kan se problemet."

(Folkeskoleelev, 8. kl.)

Forældrene er lidt mere nuancerede i deres generelle betragtninger om undersøgelserne, men også en stor del af forældrene har svært ved at sætte ord på, hvad formålet med undersøgelserne er. Og hvem der bruger resultaterne.

Flere forældre nævner, at undersøgelserne bruges til at "lave statistik" eller "måle på", hvordan eleverne trives. Kun få forældre kommer det nærmere ved fx at sige, at undersøgelserne kan anvendes på klasse-, skole-, kommune- eller nationalt niveau til at forbedre trivsel og undervisning i skolen. Et flertal af forældrene udtrykker, at de bestemt håber, at undersøgelserne bliver brugt til noget, mens enkelte udtrykker skepsis i forhold til, om undersøgelserne bliver brugt til noget og/eller kan ændre noget.

Langt de fleste forældre udtrykker generel velvilje overfor at deltage i undersøgelser om deres barns skolegang under forudsætning af, "at resultaterne bruges til noget", dvs. at forbedre undervis-

ningen, at skabe øget trivsel el. l. I den forbindelse nævner enkelte forældre, at undersøgelserne ikke blot må bruges til at "sammenligne kommuner" eller "lave statistik" uden konkret handling.

"Det er jo lidt spild, hvis der ikke kommer noget ud af det. Ellers er det jo bare et spørgeskema og en statistisk, og statistik er jo mægtig fint, men det hjælper jo ikke, hvis vi bare sammenligner kommuner. Hvad har vi tænkt os at gøre ved det?"

(Forælder til folkeskoleelev, 8. kl.)

"Jeg håber i hvert fald, at undersøgelser med disse spørgsmål bliver brugt til handling - på kommunalt niveau, på skoleniveau eller på klasseniveau. Hvis der er mistriivsel, så bør der sættes ind. Det bør i hvert fald ikke gennemføres, hvis formålet bare er at konstatere, "at her går det bedre end i nabokommunen.""

(Forælder til folkeskoleelev, 8. kl.)

"Det er noget, de kan måle på. Jeg tror det kommer ovenfra, at skolen skal sende sådan noget ud og rykke for svaret. Der er jo altid tidsfrister på. Jeg tror ikke, skolen selv bruger det. Jeg tror ikke på, det bruges til så meget."

(Forælder til folkeskoleelev, 8. kl.)

3.2 Anonymitet

Både folkeskoleelever, deres forældre og gymnasie- og EUD-eleverne er spurgt om deres generelle oplevelse af undersøgelsernes anonymitet, og herunder særligt hvorvidt de nogensinde er bekymret for, at nogle finder ud af, hvad de har svaret, når de har deltaget i spørgeskemaundersøgelser i forbindelse med egen eller barnets skolegang.

Det er karakteristisk for især **eleverne** – men også en mindre del af forældrene – at undersøgelserne som udgangspunkt IKKE opfattes som anonyme. Et flertal af de interviewede elever på tværs af folkeskole, gymnasie og EUD har en klar forventning om, at "læreren" ser, hvad de har svaret, dvs. at læreren og/eller ledelsen på skolen har adgang til deres svar på individniveau.

Enkelte elever har også en fejlagtig forståelse af anonymitet, idet de opfatter en undersøgelse som anonym, hvis det kun er deres lærer, som ser resultaterne.

Eleverne opfatter ikke nødvendigvis dette som problematisk, fordi de først og fremmest opfatter, at undersøgelserne har til formål at hjælpe elever, som svarer, at de har det dårligt. Derfor forventer de fleste af de interviewede elever, at læreren ser den enkelte elevs besvarelser, dvs. har adgang til

data på individniveau (*underforstået: hvordan skal læreren kunne hjælpe, hvis de ikke kan se, hvad man svarer?*).

Elevernes manglende opfattelse af, at undersøgelserne er anonyme, hænger således tæt sammen med elevernes opfattelse af formålet med undersøgelserne, nemlig at undersøgelsen er til for at hjælpe elever, som mistrives, at forbedre klasser, som fungerer dårligt etc.

Undersøgelsen tegner således også et billede af, at eleverne som udgangspunkt ikke er bekymrede for, at nogen finder ud af, hvad de har svaret *på et generelt plan*.

Omvendt ses dog alligevel hos de fleste elever en bekymring omkring anonymitet, når eleverne skal forholde sig til specifikke spørgsmål fra undersøgelserne. Her ses således en tendens til, at jo mere private eller følsomme spørgsmålene er, desto mere påpeger eleverne, at man måske ikke har lyst til at svare ærligt på spørgsmålene, hvis man selv er i en sårbar situation. Fx nævner flere, at de ikke nødvendigvis ville have lyst til at indrømme det over for læreren, hvis de fx var ensomme. Selvom eleverne således ikke er bekymrede for anonymiteten på et generelt plan, så opstår bekymringen ofte på et specifikt plan – dog hovedsagelig i de tilfælde, hvor man som elev selv er i en sårbar situation, dvs. selv skal svare bekræftende på undersøgelsesernes mest følsomme eller private spørgsmål, eller spørgsmål hvor man skal bedømme andre, eksempelvis læreren eller ens egne forældre.

”Da jeg var mindre, var jeg bekymret for, om nogle af mine klassekammerater så mine svar, når vi lavede test. Nu er jeg ligeglad. Det er fint, hvis læreren ser svarene. Det må hun gerne.”

(Folkeskoleelev, 8. kl.)

”Jeg kan ikke huske, at vi har fået fortalt, hvem der ser svarene. Jeg går ud fra, at det er læreren. Og så vil man jo svare, at læreren er god, hvis de skal se det. Jeg er egentlig ikke bekymret for, hvem der ser mine svar, men jeg ville måske snyde lidt med nogle svar, fx om læreren, hvis jeg tror, at det er dem, som skal se det.”

(Gymnasieelev)

”Man stoler på, at det er anonymt. Altså at det kun er læreren, som får resultaterne. Det stoler jeg på.”

(EUD-elev)

Forældrene er oftest usikre på, om både elev- og forældreundersøgelserne er anonyme. De fleste forældre har en ide om, at ”denne type undersøgelser” som regel er anonyme, men når forældrene omvendt forholder sig til konkrete spørgsmål fra undersøgelserne nævner en del – i lighed med

eleverne - at man i relation til nogle specifikke spørgsmål vil være varsom med at svare ærligt, fordi de alligevel har en forventning om, at læreren eller skoleledelsen ser svarene på individniveau. Fx nævnes, at man både som forælder og barn kan være tilbageholdende med at vurdere lærerne negativt, hvis læreren skal se svarene. Tilsvarende peger enkelte forældre på, at tilbøjeligheden til ikke at svare ærligt i forældreundersøgelserne, hvis barnet mistrives, også kan slå igennem på spørgsmål om trivsel eller barnets adfærd, fordi forældrene i disse tilfælde kan være bekymrede for at udlevere barnet, hvis læreren/skolen ser svarene.

Kun få udtrykker dog egentlig bekymring om undersøgelsernes anonymitet på *et generelt plan*. Fx er det kun enkelte forældre, som uopfordret refererer til de eksempler om brud på anonymiteten i spørgeskemaundersøgelser, som har været omtalt i medierne.

Samtidig viser forældreinterviewene, at der er et skisma mellem på den ene side hensynet til anonymitet og på den anden side muligheden for at hjælpe børn, som i undersøgelserne svarer, at de mistrives. Flere forældre udtrykker en klar forventning om, at "skolen" handler på det enkelte barns svar – eller i hvert fald som minimum handler på svarene på klasseniveau. Enkelte forældre går så langt som til at pege på, at hvis børn svarer bekræftende på de mest følsomme og private spørgsmål i elevundersøgelserne, så vil det for barnet være et råb om hjælp, og barnet derfor vil have en klar forventning om hjælp. Disse forældre har således en forventning om, at elevernes svar kan tilgås af læreren eller skoleledelsen på individniveau.

Tilsvarende peger flere af forældrene på, at de selv ville have en forventning om, at skolen ville tage kontakt til dem, hvis deres barn i en undersøgelse havde afgivet svar, som tydede på mistrivsel.

Blandt de forældre, som har en klar opfattelse af, at undersøgelserne er anonyme, refereres netop til anonymiteten som årsag til, at flere af de mest private spørgsmål simpelthen ikke er velegnede til anonyme undersøgelser, fordi der dermed ikke kan følges op på individniveau. Disse forældre peger på, at flere spørgsmål, fx elev-spørgsmål om ensomhed, egner sig bedre til et ikke-anonymt spørgeskema, som udfyldes forud for en skole-hjem-samtale eller som forberedelse til et møde med sundhedsplejersken eller skolepsykologen. En enkelt forælder foreslår, at der på basis af elevernes elektroniske besvarelse kunne laves hjælpetekster til elever, som vises på skærmen i forbindelse med spørgeskemabesvarelsen, hvis elevens svar viser mistrivsel, fx med en opfordring til at eleven skal tale med en voksen, de har tillid til. Dermed kunne eleverne få vejledning, samtidig med at anonymiteten bibeholdes.

"Hvis formålet bare er at måle og lave statistik, så er mange af spørgsmålene jo helt galt. Hvis det handler om børnenes velbefindende og gøre noget ved det, så er formålet jo fint. Men der bliver det så vanskeligt i forhold til anonymitet. Hvis det er anonymt, så knækker filmen, for et barn som svarer, at det har problemer får jo automatisk en forventning om hjælp, at nogen handler på det."

(Forælder til folkeskoleelev, 7. kl.)

”Selvfølgelig skal det være anonymt. Men det er jo kompliceret, for omvendt er der jo også behov for, at de børn, som svarer, at de har det svært, får noget hjælp. Men med de teknologiske muligheder, der er i dag, så kunne man måske forestille sig, at det kunne ske på basis af barnets svar. Man kunne jo godt forestille sig, at hvis man svarede på en bestemt måde, så fik barnet en tekst på skærmen om, at de skulle tale med en lærer eller en anden voksen, eller med Børnelinjen eller lignende. Så ville det jo stadig kunne være anonymt.

(Forælder til folkeskoleelev, 8. kl.)

3.3 Opbevaring og håndtering af data

I undersøgelsen spørges ikke direkte til interviewpersonernes holdninger og opfattelser i relation til håndtering og opbevaring af data fra de undersøgelser, som gennemføres, men en lille håndfuld **forældre** kommer alligevel ind på emnet i interviewene.

Hovedparten af disse fire forældre fortæller, at de som udgangspunkt har tillid til, at data håndteres og opbevares forsvarligt, men at de alligevel har tænkt over det – for de flestes vedkommende i forbindelse med den medieomtale, der har været omkring anonymitet i trivselsundersøgelser.

Bekymringerne i relation til opbevaring og håndtering af data er primært relateret til anonymitet. Således peger et par forældre på, at data kan anvendes til at spore svarpersonen, fx ved på kommune-, skole- eller klasseniveau at nedbryde data på baggrundsvariable som fx køn og alder, således at man kan resonere sig frem til, at det er en bestemt elev eller forælder, som har afgivet konkrete svar.

Derudover peger en enkelt forælder på en bekymring for, om data følger barnet i længere tid, så svar fra en test eller en trivselsundersøgelse komme til at ligge barnet til last senere i livet, fx i forbindelse med en senere erhvervskarriere.

”Ja, det kan jeg selvfølgelig godt være [bekymret for, at nogen finder ud af, hvad man har svaret]. Det er forholdsvis simpelt, for så mange XX-årige i postnummer XXXX, som arbejder inden for offentlig administration, er vi jo heller ikke. Vi er nok kun en håndfuld personer. Så man kan godt krydse sig frem til de enkelte personer. Derfor skal man selvfølgelig behandle det varsomt. Men jeg har også tiltro til de mennesker, der sidder med det. Altså at de er kompetente. Det kræver tillid.”

(Forælder til folkeskoleelev, 9. kl.)

"Jeg har ikke været bekymret for anonymiteten indtil for nyligt. Jeg har stolet på, at der blev passet godt på data, og at der er så meget, at man ikke kan bruge det til noget... Men nu i kølvandet på mediedebatten om trivselsundersøgelserne og brugen af dem... Det er vanskeligt at overskue konsekvenserne af at opbevare så meget data. Hvis man gerne vil være statsminister nu om stunder, så er der en masse at grave frem, som er koblet til personen. Med hensyn til private spørgsmål så er der måske nogle spørgsmål, hvor jeg ville fraråde mit barn at svare, eller sige, at vi skal besvare det sammen. [...] Hvis det var en 'generel' undersøgelse, så ville jeg forvente, det var anonymiseret, men hvis det var nogle nationale test om karakter eller trivsel, så ville jeg forvente, at data fulgte mit barn."

(Forælder til folkeskoleelev, 7. kl.)

Hverken **folkeskole-, EUD- eller gymnasieeleverne** omtaler "data" og peger ikke på specifikt datarelaterede problemer eller bekymringer. I undersøgelsens spørgsmål om anonymitet taler eleverne i stedet om deres "svar" og "resultater", og elevernes bekymringer handler udelukkende om, hvorvidt nogen, fortrinsvis lærere, klassekammerater eller forældre, ser elevens svar på.

3.4 Frivillige versus obligatoriske undersøgelser

Både elever og forældre er spurgt til, om de oplever, at det er frivilligt eller obligatorisk at deltage i spørgeskemaundersøgelserne, og hvorvidt det betyder noget for dem, om deltagelsen er obligatorisk eller frivillig.

Størstedelen af de interviewede **folkeskoleelever** har ikke opfattelse af, at det er frivilligt at svare på undersøgelserne. Opfattelsen er generelt, at deltagelse i undersøgelserne "er noget, man bare skal". Direkte adspurgt, er der ingen folkeskoleelever, som har overvejet ikke at deltage i undersøgelserne. Der er således heller ingen af eleverne, som mener, at det har betydning for deres deltagelse, om undersøgelserne er frivillige eller obligatoriske. Eleverne accepterer således blot undersøgelserne som noget, man skal deltage i.

Hovedparten af **gymnasie- og EUD-eleverne** opfatter undersøgelserne som frivillige, men fortæller samtidig, at det ikke er noget, de lægger så meget vægt på.

"Jeg tror, man skal svare. jeg er ikke sikker. Hvis man siger nej, så siger læreren nok bare, at man skal."

(Folkeskoleelev, 8. kl.)

"Jeg tror, at man skulle svare på undersøgelsen. Jeg ved ikke, hvad der vil ske, hvis man siger, at man ikke vil. Der var ikke nogen børn i min klasse, som ikke ville svare."

(Folkeskoleelev, 9. kl.)

Forældrene har for størstedelens vedkommende indtryk at, at det er frivilligt at deltage i forældreundersøgelserne, om end interviewene tyder på, at dette ikke er noget, forældrene tænker så meget over.

Når forældrene spørges direkte om, hvorvidt det betyder noget for dem, om undersøgelserne er frivillige eller obligatoriske peger et flertal af forældrene på, at undersøgelserne skal være frivillige, så man kan undlade at svare, hvis man ikke bryder sig om det.

Enkelte forældre mener, at man som forælder "bør svare", men ingen af disse går så langt som at sige, at undersøgelserne bør være obligatoriske.

"Frivillighed har ikke den store betydning for mig. Jeg vil generelt gerne svare."

(Forælder til folkeskoleelev, 7. kl.)

3.4.1 Ønsker ikke at svare

I forbindelse med temaet om frivillighed er elever og forældre også spurgt om, hvorvidt der bør være en svar-kategori á la "Ønsker ikke at svare", som kan anvendes, hvis man finder, at et spørgsmål er for privat eller går for tæt på. Det bakker de fleste elever og forældre op om, om end det for de fleste elever og forældre er noget, som de kun forholder sig til, hvis de præsenteres for muligheden. Ingen elever eller forældre har således peget på dette på egen opfordring.

4. OPLEVELSE AF KONKRETE SPØRGSMÅL

Alle interviewede elever, hhv. EUD-, gymnasie- og folkeskoleelever samt forældre til folkeskoleelever er i interviewene blevet præsenteret for en række konkrete spørgsmål fra spørgeskemaundersøgelser, som gennemføres blandt de nævnte målgrupper.

Spørgsmålene er udvalgt, dels under hensyntagen til, at spørgsmålene omhandler forskellige emner, og dels med henblik på at sikre en vis spredning i, hvor privat spørgsmålene kunne forventes at blive opfattet.

Folkeskoleeleverne er i interviewene blevet bedt om at forholde sig til i alt 12 forskellige spørgsmål hentet fra forskellige spørgeskemaer, som anvendes til elever i folkeskolen. Tilsvarende gør sig gældende for **EUD- og gymnasieeleverne**, som ligeledes er bedt om at forholde sig til 12 spørgsmål fra undersøgelser på EUD- og gymnasieområdet (de viste spørgsmål er ens for EUD- og gymnasieeleverne).

Forældrene til folkeskoleelever er i interviewene bedt om at forholde sig til 11 spørgsmål hentet fra forældreundersøgelser om folkeskoleelevers skolegang. Forældrene er desuden bedt om at forholde sig til de samme 12 spørgsmål fra elev-undersøgelser, som blev anvendt i interviewene med folkeskoleeleverne selv. Forældrene har således forholdt sig til både "forældre-spørgsmål" og "elev-spørgsmål".

Resultaterne af dette - og dermed interviewpersonernes umiddelbare reaktion på de viste spørgsmål - præsenteres i dette kapitel.

4.1 Spørgsmål til EUD- og gymnasieelever

De interviewede EUD- og gymnasieelever er i interviewene blevet præsenteret for spørgeskema-spørgsmål under temaerne *trivsel*, *undervisning*, *sociale relationer* samt *dig selv og din familie*.

4.1.1 Spørgsmål om trivsel

De interviewede EUD- og gymnasieelever bliver i undersøgelsen præsenteret for følgende tre spørgsmål vedrørende *trivsel*:

- Er du glad for din klasse?
- Føler du dig ensom?
- Tænk på de sidste tre måneder: Hvor ofte har du oplevet at være glad og i godt humør?

Ingen af de interviewede EUD- og gymnasieeleverne oplever, at spørgsmålet om, hvorvidt man er glad for sin klasse, går for tæt på eller er for privat.

Langt hovedparten reagerer derimod på spørgsmålet omkring ensomhed, mens enkelte også reagerer på spørgsmålet om, hvor ofte man har været glad og i godt humør de sidste tre måneder. Disse

to spørgsmål opleves i højere grad som private, om end eleverne samtidig fortæller, at de grundlæggende synes, at spørgsmålene er "OK", og at de ligner spørgsmål, som de har set før.

Hovedparten af de interviewede EUD- og gymnasieelever reflekterer over, at de ikke selv føler sig ensomme, men at *hvis* man nu gjorde, så ville det sandsynligvis ikke være et rart spørgsmål at svare på.

"Jeg ville svare på dem alle, men spørgsmålet om ensomhed går tættere på end de to andre spørgsmål."

(EUD-elev)

"Hvis nu man er ensom, kan det nok godt være lidt hårdt at svare på. Så skal man forholde sig til noget, som er svært. Det går lidt tæt på."

(Gymnasieelev)

"Jeg ville ikke have noget problem med at svare på spørgsmålene, heller ikke spørgsmålet om ensomhed, men det er jo, fordi jeg selv har det godt. Hvis man selv er ensom, så er det jo et privat spørgsmål. Måske for privat."

(EUD-elev)

"Spørgsmålet om ensomhed spørger ind til noget privat, fordi man måske ikke har lyst til at oplyse det. Man vil ikke vise svaghed."

(EUD-elev)

Eleverne ville således ikke selv have noget imod at besvare spørgsmålet om ensomhed, men peger alle på, at det måske ville forholde sig anderledes, hvis de stod i en situation, hvor de var ensomme. I det tilfælde ville det være et ubehageligt spørgsmål, som går for tæt på, og som måske kan føles meget privat at oplyse. Enkelte elever peger på, at man ikke har lyst til at vise svaghedstegn.

Derudover beskriver de interviewede EUD- og gymnasieelever, at spørgsmålet omkring, hvor ofte man inden for de sidste tre måneder har oplevet at være glad og i godt humør, ikke i samme grad er privat, men at det stadig går tæt på. Også her understreger et flertal af de interviewede, at de ikke selv ville have problemer med at svare, men de tænker, hvis man nu ikke så tit er glad og i godt humør, ville det kunne føles grænseoverskridende og som et spørgsmål, der går tæt på. En enkelt elev påpeger, at kun få ville svare "På intet tidspunkt", hvilket også kan være med til at få spørgsmålet til at forekomme privat.

”Spørgsmålet om man er glad, går lidt tæt på, hvis man nu ikke er glad. Jeg er selv glad, så for mig ville det være fint at skulle svare på det. Men det går lidt tæt på.”

(Gymnasieelev)

”Det sidste spørgsmål læner sig også lidt op af at spørge ind til ensomhed, så det er også lidt privat. Det ville være svært at svare 'på intet tidspunkt'.”

(EUD-elev)

Nedenstående tabel viser, hvordan hver elev har vurderet hvert enkelt spørgsmål. Rød markerer spørgsmål, som opleves som ubehagelige og som er for private at svare på. Gul markerer spørgsmål, som opleves som en smule private, men som ikke opleves som decideret ubehagelige at svare på. Sluttelig repræsenterer grøn de spørgsmål, som opleves helt fine at svare på:

SPØRGSMÅL OM TRIVSEL – GYMNASIE- OG EUD-ELEVER

	Er du glad for din klasse?	Føler du dig ensom?	Tænk på de sidste tre måneder: Hvor ofte har du oplevet at være glad og i godt humør?
Gym-elev_1	☑	☒	☒
Gym-elev_2	☑	☑	☑
Gym-elev_3	☑	☑	☑
Gym-elev_4	☑	☑	☑
Gym-elev_5	☑	☑	☑
EUD-elev_1	☑	☑	☒
EUD-elev_2	☑	☑	☒
EUD-elev_3	☑	☑	☑
EUD-elev_4	☑	☑	☑
EUD-elev_5	☑	☑	☒

☑ = Neutralt, opleves som helt fint at svare på

☑ = Opleves som en smule privat, men ikke decideret ubehageligt

☒ = Opleves som ubehageligt / for privat at svare på

Tabellen afspejler, at de interviewede EUD- og gymnasieeleverne oplever det første spørgsmål (”Er du glad for din klasse?”) som helt fint at svare på, hvorimod de to andre spørgsmål (”Føler du dig ensom?” og ”Hvor ofte har du oplevet at være glad og i godt humør?”) i højere grad er mere private at besvare.

Afslutningsvis viser nedenstående tabel hovedkonklusioner fra interviewene med EUD- og gymnasieelever i forhold til hvert af de tre spørgsmål under temaet trivsel:

SPØRGSMÅL:	HOVEDKONKLUSIONER:
Er du glad for din klasse? (Meget tit; Tit; En gang i mellem; Sjældent; Aldrig; Jeg ønsker ikke at svare)	<ul style="list-style-type: none"> • Opfattes ikke som privat eller gående for tæt på • Alle elever vil gerne besvare spørgsmålet
Føler du dig ensom? (Meget tit; Tit; En gang i mellem; Sjældent; Aldrig; Ved ikke)	<ul style="list-style-type: none"> • Opfattes som privat og af nogle som gående for tæt på • Det gælder i særlig grad, hvis man selv er ensom • Alle elever vil besvare spørgsmålet, fordi de selv har det godt
Tænk på de sidste tre måneder: Hvor ofte har du oplevet at være glad og i godt humør? (På intet tidspunkt; Lidt af tiden; Halvdelen af tiden; Det meste af tiden; Hele tiden)	<ul style="list-style-type: none"> • Enkelte elever opfatter spørgsmålet som privat • Også i dette tilfælde går spørgsmålet især for tæt på, hvis man ikke trives • Alle elever vil besvare spørgsmålet, fordi de selv har det godt

4.1.2 Spørgsmål om undervisningen

De interviewede EUD- og gymnasielever bliver i undersøgelsen præsenteret for følgende tre spørgsmål vedrørende *undervisning*:

- Jeg føler mig ofte utryk ved at sige noget i undervisningen, fordi jeg er bange for at sige noget forkert.
- Hvor ofte synes du, at lærerne respekterer dig?
- Jeg er god til at arbejde sammen med andre

Grundlæggende oplever alle de interviewede EUD- og gymnasieleverne, at det er uproblematisk at svare på disse spørgsmål. Alle oplever ligeledes disse spørgsmål som langt mindre private end spørgsmålene under temaet, trivsel. Der er således enighed om, at ingen af spørgsmålene er for private eller kommer for tæt på. Hertil beskriver flertallet, at de i høj grad finder disse spørgsmål både relaterbare og relevante at spørge elever om.

Som afsnittet omkring anonymitet afspejler, er der dog flere elever, som peger på, at man muligvis vil "skrue lidt ned" for sit svar om læreren, hvis læreren skal se besvarelsen. I dette tilfælde får det altså betydning, at eleverne generelt har en opfattelse af, at deres svar ses af læreren.

"Disse spørgsmål er mindre private. Jeg synes ikke, at de ville være hårde at svare på."

(Gymnasieelev)

"Jeg kan godt relatere til det første spørgsmål [utryk ved at sige noget i klassen], fordi man jo godt kan være bange for at dumme sig foran andre. Også de to andre spørgsmål er relevante. Jeg synes fx, at vores lærere respekterer eleverne og er gode til at gøre eleverne trygge ved at sige noget. Derfor er det relevante spørgsmål."

(EUD-elev)

”Jeg synes ikke, at disse spørgsmål kommer for tæt på. Spørgsmål 2 om lærerne kan selvfølgelig være lidt svært at svare ærligt på, hvis læreren skal se svarene. Så skruer man måske lidt ned, hvis man synes, læreren er dårlig.”

(EUD-elev)

”Det med, om lærerne respekterer én, går lidt tæt på, hvis man tænker på, om lærerne skal se ens svar. Så kan man måske godt synes, at det går lidt tæt på. De to andre spørgsmål synes jeg ikke er private. Og det er jo fint for læreren at vide, hvis man er utryk ved at sige noget i klassen. Spørgsmålet om samarbejde med andre er helt uproblematisk.”

(EUD-elev)

Grundlæggende vurderes de udvalgte spørgsmål vedrørende undervisningen således relativt uproblematisk af de interviewede EUD- og gymnasieelever, ligesom spørgsmålene også opfattes som relevante.

Nedenstående tabel viser, hvordan hver elev har vurderet hvert enkelt spørgsmål:

SPØRGSMÅL OM UNDERVISNING – GYMNASIE- OG EUD-ELEVER

	Jeg føler mig ofte utryk ved at sige noget i undervisningen, fordi jeg er bange for at sige noget forkert	Hvor ofte synes du, at lærerne respekterer dig?	Jeg er god til at arbejde sammen med andre
Gym-elev_1	☒	☒	☒
Gym-elev_2	☒	☒	☒
Gym-elev_3	☒	☒	☒
Gym-elev_4	☒	☒	☒
Gym-elev_5	☒	☒	☒
EUD-elev_1	☒	☒	☒
EUD-elev_2	☒	☒	☒
EUD-elev_3	☒	☒	☒
EUD-elev_4	☒	☒	☒
EUD-elev_5	☒	☒	☒

☒ = Neutralt, opleves som helt fint at svare på

☒ = Opleves som en smule privat, men ikke decideret ubehageligt

☒ = Opleves som ubehageligt / for privat at svare på

Afslutningsvis viser nedenstående tabel hovedkonklusioner fra interviewene med EUD- og gymnasieelever i forhold til hvert af de tre spørgsmål under temaet, undervisning:

SPØRGSMÅL:	HOVEDKONKLUSIONER:
Jeg føler mig ofte utryk ved at sige noget i undervisningen, fordi jeg er bange for at sige noget forkert (Meget tit; Tit; En gang i mellem; Sjældent; Aldrig; Jeg ønsker ikke at svare)	<ul style="list-style-type: none"> • Opfattes ikke som privat eller gående for tæt på • Alle elever vil gerne besvare spørgsmålet • Opleves som relevant
Hvor ofte synes du at lærerne respekterer dig? (Altid; Ofte; Sjældent; Aldrig; Ved ikke)	<ul style="list-style-type: none"> • Opfattes ikke som privat eller gående for tæt på • Alle elever vil gerne besvare spørgsmålet • Enkelte peger på, at man ikke nødvendigvis svarer sandfærdigt grundet antagelse om, at læreren ser svarene
Jeg er god til at arbejde sammen med andre (Passer ikke; Passer delvist; Passer godt; Ved ikke)	<ul style="list-style-type: none"> • Opfattes ikke som privat eller gående for tæt på • Alle elever vil gerne besvare spørgsmålet • Opleves som relevant

4.1.3 Spørgsmål om sociale relationer

De interviewede EUD- og gymnasieelever er i interviewene blevet præsenteret for følgende tre spørgsmål vedrørende *sociale relationer*:

- Der er et godt ungdomsmiljø på skolen, for eksempel med cafeer eller fester
- Jeg har mindst én rigtig god ven, som jeg kan tale med, når noget går mig på
- Jeg føler mig udenfor på skolen

Igen beskriver EUD- og gymnasieeleverne, at spørgsmålenes private karakter afhænger af, hvordan man selv har det. Ingen af de interviewede elever oplever således umiddelbart spørgsmålene som værende for private set fra deres egen situation. Men ligesom spørgsmålene om elevernes trivsel, peger eleverne på, at også nogle af spørgsmålene om sociale relationer kan gå tæt på den enkelte, hvis man føler sig udenfor på skolen eller i klassen.

Flertallet reflekterer således igen over, hvordan man som respondent ville have det med at besvare, hvis man faktisk følte det, der spørges til, fx at man ikke har nogen at tale med, når noget går én på. Eleverne peger dog samtidig på, at de ikke selv har de problemer. Der er således enighed i blandt de interviewede EUD- og gymnasieelever om, at de to sidste spørgsmål om hhv. at man har én rigtig god ven, som man kan tale med, når noget går en på, og om man føler sig udenfor på skolen, er to spørgsmål som går tæt på. Men de beskriver samtidig, at det er vigtigt, at der bliver spurgt hertil, da der så kan gøres noget fra fx skolens side. Eleverne udtrykker således forståelse for spørgsmålenes relevans.

Samtidig nævner flere, at selvom disse to spørgsmål går tæt på, så opfattes de ikke lige så private som spørgsmålene om elevernes trivsel, eksempelvis spørgsmål om ensomhed.

”De her spørgsmål er lidt ligesom spørgsmålet fra før om ensomhed. Hvis man har det godt, så har man ikke noget imod at svare, men hvis man har det dårligt, så kan det godt være lidt hårdt at skulle svare på. Det er mest spørgsmålet om at blive holdt uden for, som er hårdt, hvis man selv føler sig uden for. Men også lidt det spørgsmål om man har nogen at tale med. Det med skolens ungdomsmiljø føles ikke privat overhovedet.”

(Gymnasieelev)

”De to [spørgsmål om at have én at tale med og om at føle sig uden for] går tæt på én, men det er også vigtigt, at nogen ved det. Det øverste [spørgsmål om ungdomsmiljøet på skolen] er normalt. De to øverste spørger ind til ensomhed, angst mm. Men det er vigtigt at skolen får at vide, at man ikke trives så godt. Også vigtigt at skolen ved, hvis der er et dårligt ungdomsmiljø for eksempel, og det ville oplyse mig også.”

(EUD-elev)

”De to nederste [spørgsmål om at have én at tale med og om at føle sig uden for] er lidt nærgående. Når man spørger direkte, om man er ensom, så er det på grænsen, men den måde det her er skrevet på, gør det mindre skræmmende. Spørgsmålet fra tidligere om ensomhed [se temaet om trivsel] kunne have været formuleret: ”Har du nogensinde følelsen af, at du har brug for at snakke med nogen?” og fulgt op med ”Føler du, at der er nogen, du kan snakke med?”

(EUD-elev)

SPØRGSMÅL OM SOCIALE RELATIONER – GYMNASIE- OG EUD-ELEVER

	Der er et godt ungdomsmiljø på skolen, for eksempel med cafeer eller fester	Jeg har mindst én rigtig god ven, som jeg kan tale med, når noget går mig på	Jeg føler mig udenfor på skolen
Gym-elev_1	☒	☒	☒
Gym-elev_2	☒	☒	☒
Gym-elev_3	☒	☒	☒
Gym-elev_4	☒	☒	☒
Gym-elev_5	☒	☒	☒
EUD-elev_1	☒	☒	☒
EUD-elev_2	☒	☒	☒
EUD-elev_3	☒	☒	☒
EUD-elev_4	☒	☒	☒
EUD-elev_5	☒	☒	☒

☒ = Neutralt, opleves som helt fint at svare på

☒ = Opleves som en smule privat, men ikke decideret ubehageligt

☒ = Opleves som ubehageligt / for privat at svare på

Afslutningsvis viser nedenstående tabel hovedkonklusioner fra interviewene med EUD- og gymnasieelever i forhold til hvert af de tre spørgsmål under temaet, sociale relationer:

SPØRGSMÅL:	HOVEDKONKLUSIONER:
Der er et godt ungdomsmiljø på skolen, for eksempel med cafeer og fester (Helt enig; Enig; Hverken enig eller uenig; Uenig; Helt uenig)	<ul style="list-style-type: none"> • Opfattes ikke som privat eller gående for tæt på • Alle elever vil gerne besvare spørgsmålet • Opleves som relevant
Jeg har mindst én rigtig god ven, som jeg kan tale med, når noget går mig på (Helt enig; Enig; Hverken enig eller uenig; Uenig; Helt uenig; Ved ikke)	<ul style="list-style-type: none"> • Opfattes som tæt på, men ikke helt så privat som spørgsmålet om trivsel • Alle elever vil gerne besvare spørgsmålet, fordi de selv har det godt • Opleves som relevant
Jeg føler mig udenfor på skolen (Helt enig; Enig; Hverken enig eller uenig; Uenig; Helt uenig; Ved ikke)	<ul style="list-style-type: none"> • Opfattes som tæt på, men ikke helt så privat som spørgsmålet om trivsel • Alle elever vil gerne besvare spørgsmålet, fordi de selv har det godt • Opleves som relevant

4.1.4 Spørgsmål om dig selv og din familie

De interviewede EUD- og gymnasieelever bliver som det sidste i interviewet præsenteret for følgende tre spørgsmål vedrørende *sig selv og sin familie*:

- Jeg er en person, som tit kan klare det, jeg sætter mig for
- Jeg føler, at det er en vigtig del af min identitet, hvilke karakterer jeg får
- Hjemme viser de interesse for det, jeg gør i skolen

Umiddelbart er der til disse spørgsmål en større forskel i de interviewede EUD- og gymnasieelevers oplevelser af de konkrete spørgsmål. Flertallet beskriver, som ved de ovenstående temaer, at hvis man står i en positiv situation, så oplever man ikke spørgsmålene som problematiske. Omvendt kan spørgsmålene opleves som ubehagelige at besvare, hvis man stod i den situation, som der spørges ind til. Spørgsmålene om dem selv og deres familie er derfor ikke umiddelbart så ubehagelige at svare på, når man eksempelvis er i en positiv situation og fx klarer det, man sætter sig for.

Flere beskriver dog, at spørgsmålene om dem selv og deres familier ikke i lige så høj grad som de andre spørgsmål kommer andre ved. Hvis man ikke har det godt derhjemme, så kan det være ubehageligt at svare på spørgsmål om hjemmet, hvorfor flere af de interviewede EUD- og gymnasieelever omvendt beskriver, at det er meget personligt.

"Igen så er min situation mest positiv i forhold til disse spørgsmål, så der er ikke noget, jeg ikke ville svare på."

(EUD-elev)

OPLEVELSER AF PRIVATE SPØRGESKEMASPØRGSMÅL

Mange er jo under pres i forhold til at få gode karakterer - det er jeg ikke selv. Jeg tænker ikke så meget på karakterer. Men hvis man er under pres, så er det måske et svært spørgsmål.”

(Gymnasieelev)

”Jeg synes måske, at det ikke kommer andre så meget ved, hvordan man har det med sin familie. Det kommer jo igen an på, hvordan man har det derhjemme. Hvis man har det dårligt derhjemme, så får man nok ikke lyst til at svare, fordi det ikke kommer læreren ved”

(Gymnasieelev)

”Meget personlige spørgsmål, fordi de spørger ind til identitet og familien. Det er personligt, fordi det ikke kun handler om dig så. Jeg ville tænke, at de går meget tæt på en. Det er lidt for personligt. Hvis man er uenig med sin familie, har man måske ikke lyst til at dele det med andre.”

(EUD-elev)

Nedenstående tabel viser, hvordan hver elev har vurderet hvert enkelt spørgsmål:

SPØRGSMÅL OM DIG SELV OG DIN FAMILIE – GYMNASIE- OG EUD-ELEVER

	Jeg er en person, som tit kan klare det, jeg sætter mig for.	Jeg føler, at det er en vigtig del af min identitet, hvilke karakterer jeg får	Hjemme viser de interesse for det, jeg gør i skolen
Gym-elev_1	☒	☑	☒
Gym-elev_2	☒	☒	☒
Gym-elev_3	☒	☑	☑
Gym-elev_4	☒	☑	☒
Gym-elev_5	☒	☒	☑
EUD-elev_1	☑	☒	☒
EUD-elev_2	☒	☒	☑
EUD-elev_3	☒	☒	☒
EUD-elev_4	☒	☒	☑
EUD-elev_5	☒	☒	☒

☒ = Neutralt, opleves som helt fint at svare på

☑ = Opleves som en smule privat, men ikke decideret ubehageligt

☒ = Opleves som ubehageligt / for privat at svare på

I tabellen nedenfor vises på oversigtsform hovedkonklusionerne om hvert spørgsmål under temaet, ”dig selv og din familie”:

SPØRGSMÅL:	HOVEDKONKLUSIONER:
Jeg er en person, som tit kan klare det, jeg sætter mig for (Helt enig; Delvist enig; Hverken enig eller uenig; Delvist uenig; Helt uenig; Ved ikke)	<ul style="list-style-type: none"> • Uenighed blandt de interviewede elever, men flertallet finder ikke spørgsmålet privat. • De fleste vil dog gerne besvare spørgsmålet, fordi de selv har det godt
Jeg føler, at det er en vigtig del af min identitet, hvilke karakterer jeg får (Helt enig; Delvist enig; Hverken enig eller uenig; Delvist uenig; Helt uenig; Ved ikke)	<ul style="list-style-type: none"> • Uenighed i blandt de interviewede elever: Nogle opfatter ikke dette spørgsmål som privat, andre opfatter det som meget privat og som gående for tæt på. • De fleste vil gerne besvare spørgsmålet, fordi de selv har det godt
Hjemme viser de interesse for det, jeg gør i skolen (Meget tit; Tit; En gang i mellem; Sjældent; Aldrig; Ved ikke)	<ul style="list-style-type: none"> • Uenighed i blandt de interviewede elever: Nogle opfatter ikke dette spørgsmål som privat, andre opfatter det som meget privat og som gående for tæt på. • Opleves af enkelte som ikke relevant

4.2 Spørgsmål til folkeskoleelever

De interviewede folkeskoleelever bliver i undersøgelsen præsenteret for forskellige spørgsmål under temaerne *trivsel, klassen, lærerne og skolen og hjemmet og familien*. I det følgende beskrives, hvordan de interviewede folkeskoleelever oplever de konkrete spørgsmål, herunder om der er spørgsmål, som opleves som mere private end andre, og om de enkelte spørgsmål dermed går for tæt på.

4.2.1 Spørgsmål om trivsel

De interviewede folkeskoleelever bliver i undersøgelsen præsenteret for følgende tre spørgsmål vedrørende *trivsel*:

- Føler du dig ensom?
- Jeg har tit hovedpine, ondt i maven eller kvalme
- Jeg bliver utryg i nye situationer. Jeg bliver let usikker på mig selv

Alle de interviewede folkeskoleelever oplever umiddelbart, at det er helt fint at blive spurgt til trivsel, og at spørgsmålene er mulige for dem at svare på. Et flertal synes dog, at det er svært at se relevansen af de to sidste spørgsmål omkring, hvorvidt man tit har hovedpine, ondt i maven eller kvalme, og om man bliver utryg i nye situationer. Eleverne beskriver samtidig, at den manglende relevans ikke betyder, at de ikke ville besvare de to spørgsmål. Spørgsmålene opleves således ikke som nogle, der går for tæt på.

Spørgsmålet om ensomhed er det af trivselsspørgsmålene, som flest oplever som privat – igen beskrives, at spørgsmålet især er privat, hvis man er ensom. Folkeskoleeleverne peger således på samme problemstilling, som EUD- og gymnasieeleverne også påpeger – nemlig, at de spørgsmål, som går tæt på, opfattes som mere private, hvis man selv mistrives.

Omvendt peger en enkelt af de interviewede folkeskoleelever på, at det jo også ville være meget godt, hvis nogen fandt ud af, at man mistrives, fx hvis man bliver mobbet.

"Jeg har ikke noget imod at svare. Spørgsmålet om ensomhed er fint, men jeg kan ikke se, hvorfor de to andre spørgsmål er med. Hovedpine har ikke noget at gøre med, hvordan jeg har det. Jeg synes ikke, at de to spørgsmål er relevante i forhold til, hvordan det er at gå i skole."

(Folkeskoleelev)

"Spørgsmål 2 handler ikke om trivsel, men måske også om man har kroniske lidelser."

(Folkeskoleelev)

"Den med om man føler sig ensom er lidt sværere at svare på."

(Folkeskoleelev)

"Det første man tænker er; "Jeg håber, at det er anonymt". For hvis andre får det at vide, kan de få ondt af én, og så kan man ende med at have ondt af sig selv. Men nej - jeg synes ikke, de går ikke tæt på, kun hvis andre (fx klassekammerater) får det at vide. For spørgsmålet om ensomhed er noget man gerne vil holde for sig selv. Men ikke hvis man ved, at det er anonymt, så kan man sagtens svare"

(Folkeskoleelev)

"Den med om man føler sig ensom. Hvis man fx bliver mobbet, så kan det godt være man føler sig ensom. Det ville jo være godt, hvis nogle kan finde ud af, hvordan man har det i klassen."

(Folkeskoleelev)

Nedenstående tabel viser, hvordan hver elev har vurderet hvert enkelt spørgsmål i forhold til, hvor privat spørgsmålet opleves:

SPØRGSMÅL OM TRIVSEL – FOLKESKOLEELEVER

	Føler du dig ensom?	Jeg har tit hovedpine, ondt i maven eller kvalme	Jeg bliver utryg i nye situationer. Jeg bliver let usikker på mig selv
Elev_1	☒	☒	☒
Elev_2	☒	☒	☒
Elev_3	☒	☒	☒
Elev_4	☒	☒	☒
Elev_5	☒	☒	☒
Elev_6	☒	☒	☒
Elev_7	☒	☒	☒
Elev_8	☒	☒	☒
Elev_9	☒	☒	☒
Elev_10	☒	☒	☒
Elev_11	☒	☒	☒
Elev_12	☒	☒	☒
Elev_13	☒	☒	☒
Elev_14	☒	☒	☒
Elev_15	☒	☒	☒

☒ = Neutralt, opleves som helt fint at svare på
 ☒ = Opleves som en smule privat, men ikke decideret ubehageligt
 ☒ = Opleves som ubehageligt / for privat at svare på

Afslutningsvis viser nedenstående tabel hovedkonklusioner fra interviewene med folkeskoleeleverne i forhold til hvert af de tre spørgsmål under temaet trivsel:

SPØRGSMÅL:	HOVEDKONKLUSIONER:
Føler du sig ensom? (Meget tit; Tit; En gang i mellem; Sjældent; Aldrig; Jeg ønsker ikke at svare)	<ul style="list-style-type: none"> • Opfattes som relevant • Ville gå tæt på, hvis nogen man kendte så svaret • Kan være svært at svare på, hvis man er ensom
Jeg har tit hovedpine, ondt i maven eller kvalme (Passer ikke; Passer delvist; Passer godt)	<ul style="list-style-type: none"> • Opfattes ikke som relevant af alle ift. trivsel • Alle elever ville gerne besvare spørgsmålet • Opfattes ikke som privat eller gående for tæt på
Jeg bliver utryg i nye situationer. Jeg bliver let usikker på mig selv (Passer ikke; Passer delvist; Passer godt)	<ul style="list-style-type: none"> • Opfattes ikke som relevant af alle • Ville gå tæt på, hvis nogen man kendte så svaret • Alle elever ville gerne besvare spørgsmålet

4.2.2 Spørgsmål om klassen

De interviewede folkeskoleelever bliver i undersøgelsen præsenteret for følgende tre spørgsmål vedrørende klassen:

- Er du blevet mobbet i dette skoleår?
- Andre elever accepterer mig, som jeg er
- Er du glad for din klasse?

Flertallet af folkeskoleeleverne fortæller, at de gerne ville besvare disse spørgsmål, men der er stor forskel på, hvor private spørgsmålene om at blive mobbet og at blive accepteret af andre opleves. Nogle elever oplever således disse to spørgsmål som meget private, mens andre ikke gør.

Flertallet reagerer på spørgsmålet omkring, om man er blevet mobbet i dette skoleår. Det beskrives af de interviewede folkeskoleelever som ubehageligt og lidt privat. Ligesom de interviewede EUD- og gymnasieelever, beskriver folkeskoleeleverne, at det ikke er ubehageligt for dem selv at besvare spørgsmålet, men at de kunne forestille sig, at det ville være det, hvis man faktisk blev mobbet.

Kun én af de interviewede folkeskoleelever fortæller åbent om selv at have været udsat for mobning. Paradoksalt nok deler denne elev ikke opfattelsen af, at spørgsmålet om mobning eller for den sags skyld de øvrige spørgsmål, bliver mere private, hvis man selv har det dårligt eller bliver moppet. Dette barn fortæller tværtimod, at hun gerne vil svare på spørgsmålene for at få mulighed for at fortælle om sin situation.

Det sidste spørgsmål om, hvorvidt man er glad for sin klasse, opleves ikke som privat.

”De er lidt personlige. Dårligt hvis man bliver mobbet, og hvis andre ikke accepterer én. Så det er ikke gode spørgsmål, det ville jo være godt, hvis der ikke var brug for at spørge om det. Jeg synes, det er fint nok at svare på dem. Det kan være, at der er nogle, der føler alle de her ting, så kan det være de ikke har lyst til at svare på det. Hvis man fx er ensom”

(Folkeskoleelev)

”Jeg har ikke gået så længe på min nuværende skole, så det er lidt svært at svare på. Men i 9. klasse ville jeg have haft det godt med at svare på dem. For der var ikke nogen, der lyttede til, hvad jeg sagde. For jeg BLEV mobbet i folkeskolen. Det ville være rart, hvis der rent faktisk var nogen, der spurgte mig ind til det og hørte på mig. Det var der ikke nogen, der gjorde. Det var jo det at blive mobbet, der gik tæt på, så at svare på det i et spørgeskema ville ikke betyde noget for mig. Det ville nok være godt. Jeg har det sådan med alle tre spørgsmål, at ingen går får tæt på, for alle mine svar er negative. Det er den samme holdning, jeg har til det hele. Jeg har ikke noget imod at svare på dem. Jeg var ikke glad for min gamle klasse i folkeskolen, så det ville ikke gå tæt på mig.”

(Folkeskoleelev)

”Det første spørgsmål om mobning er lidt privat, for andre skal ikke have ondt af én. På den anden side er det godt, hvis svarene ”kommer ud”, og at nogen ser man bliver mobbet. Så man kan få hjælp ”

(Folkeskoleelev)

Nedenstående tabel viser, hvordan hver elev har vurderet hvert enkelt spørgsmål:

SPØRGSMÅL OM KLASSEN – FOLKESKOLEELEVER

	Er du blevet mobbet i dette skoleår?	Andre elever accepterer mig, som jeg er	Er du glad for din klasse?
Elev_1	☒	☒	☒
Elev_2	☑	☒	☒
Elev_3	☒	☑	☒
Elev_4	☒	☒	☒
Elev_5	☑	☑	☒
Elev_6	☑	☒	☒
Elev_7	☒	☒	☒
Elev_8	☒	☒	☒
Elev_9	☑	☑	☒
Elev_10	☒	☑	☑
Elev_11	☒	☒	☒
Elev_12	☒	☒	☒
Elev_13	☒	☑	☒
Elev_14	☑	☒	☒
Elev_15	☒	☒	☒

☒ = Neutralt, opleves som helt fint at svare på

☑ = Opleves som en smule privat, men ikke decideret ubehageligt

☒ = Opleves som ubehageligt / for privat at svare på

Afslutningsvis viser nedenstående tabel hovedkonklusioner fra interviewene med folkeskoleeleverne i forhold til hvert af de tre spørgsmål under temaet klassen:

SPØRGSMÅL:	HOVEDKONKLUSIONER:
Er du blevet mobbet i dette skoleår? (Meget tit; Tit; En gang i mellem; Sjældent; Aldrig; Jeg ønsker ikke at svare)	<ul style="list-style-type: none"> • Uenighed i blandt de interviewede elever: Nogle opfatter ikke dette spørgsmål som privat eller gående for tæt på, andre opfatter det som meget privat og som gående for tæt på.
Andre elever accepterer mig, som jeg er (Helt enig, Enig; Hverken enig eller uenig; Uenig; Helt uenig; Jeg ønsker ikke at svare)	<ul style="list-style-type: none"> • Alle elever ville gerne besvare spørgsmålet • Uenighed i blandt de interviewede elever: Nogle opfatter ikke dette spørgsmål som gående for tæt på, andre opfatter det som noget, der går tæt på. • Det gælder i særlig grad, hvis man selv føler, at man ikke er blevet accepteret, som den man er
Er du glad for din klasse? (Ja, altid; Ja, for det meste; Nogle gange; Nej, ikke så tit; Nej, aldrig)	<ul style="list-style-type: none"> • Alle elever ville gerne besvare spørgsmålet • Opfattes ikke som privat eller gående for tæt på

4.2.3 Spørgsmål om lærerne og skolen

De interviewede folkeskoleelever bliver i undersøgelsen præsenteret for følgende tre spørgsmål vedrørende *lærerne og skolen*:

- Hvad synes dine lærere om dine fremskridt i skolen?
- Er du glad for dine lærere?
- Tænker du nogle gange på at skifte skole?

Grundlæggende beskriver hovedparten af folkeskoleeleverne, at spørgsmålene ikke opleves som private eller som gående for tæt på.

Spørgsmålet omkring, hvad ens lærere synes om ens fremskridt i skolen, bliver dog af et mindretal af de interviewede folkeskoleelever fremhævet som svært at svare på. Nogle af de interviewede folkeskoleelever beskriver således, at det kan være svært at svare på, hvad ens lærer synes om ens fremskridt, da man ikke kan vide, hvad læreren tænker.

Dertil synes en del af de interviewede folkeskoleelever, at spørgsmålet omkring, hvorvidt man overvejer at skifte skole, er lidt personligt, og ikke er noget man har lyst til at dele med andre. Spørgsmålet opfattes dog ikke som lige så privat som nogle af de tidligere spørgsmål under temaet, trivsel.

”Det første spørgsmål [lærerens vurdering af fremskridt] skal være gult. Det er det mest private. Det er jo lidt svært at tænke på, hvad læreren tænker om én. Ellers er det udmærkede spørgsmål. De er relevante i forhold til, hvordan man har det. Man kan bruge dem til at gøre det bedre for børnene, fx dem, som leder skolen eller oppe på kommunen.

(Folkeskoleelev)

”Og hvad synes din lærer om dine fremskridt, det er ikke så nemt at svare på, man ved ikke, hvad lærerne synes om en.”

(Folkeskoleelev)

”Det nederste er mest privat - andre skal ikke vide, at jeg tænker på at skifte skole, før jeg ved om jeg vil skifte skole. Men det er nemmere at svare på, fordi svaret er nemmere.”

(Folkeskoleelev)

Nedenstående tabel viser, hvordan hver elev har vurderet hvert enkelt spørgsmål:

SPØRGSMÅL OM LÆREREN OG SKOLEN – FOLKESKOLEELEVER

	Hvad synes dine lærere om dine fremskridt i skolen	Er du glad for dine lærere	Tænker du nogle gange på at skifte skole
Elev_1	☒	☒	☒
Elev_2	☒	☒	☒
Elev_3	☒	☒	☒
Elev_4	☒	☒	☒
Elev_5	☒	☒	☒
Elev_6	☒	☒	☒
Elev_7	☒	☒	☒
Elev_8	☒	☒	☒
Elev_9	☒	☒	☒
Elev_10	☒	☒	☒
Elev_11	☒	☒	☒
Elev_12	☒	☒	☒
Elev_13	☒	☒	☒
Elev_14	☒	☒	☒
Elev_15	☒	☒	☒

- ☒ = Neutralt, opleves som helt fint at svare på
- ☒ = Opleves som en smule privat, men ikke decideret ubehageligt
- ☒ = Opleves som ubehageligt / for privat at svare på

Afslutningsvis viser nedenstående tabel hovedkonklusioner fra interviewene med folkeskoleeleverne i forhold til hvert af de tre spørgsmål under temaet lærerne og skolen:

SPØRGSMÅL:	HOVEDKONKLUSIONER:
Hvad synes dine lærere om dine fremskridt i skolen? (Virkelig gode; Gode; Middel; Under middel; Jeg ønsker ikke at svare)	<ul style="list-style-type: none"> • Opfattes af en del elever som lidt privat • Opleves som svært at svare på • Alle elever vil gerne besvare spørgsmålet
Er du glad for dine lærere? (Ja, dem alle sammen; Ja, de fleste; Ja, nogle enkelte; Ja, én enkelt; Nej, ingen)	<ul style="list-style-type: none"> • Opfattes ikke som privat eller gående for tæt på • Alle elever vil gerne besvare spørgsmålet • Opleves som relevant
Tænker du nogle gange på at skifte skole? (Ja, meget tit; Ja, tit; Nogle gange; Nej, sjældent; Nej, aldrig)	<ul style="list-style-type: none"> • Opfattes af et mindretal som privat og personligt • Alle elever vil gerne besvare spørgsmålet

4.2.4 Spørgsmål om hjemmet og familien

De interviewede folkeskoleelever bliver i undersøgelsen præsenteret for følgende tre spørgsmål vedrørende *hjemmet og familien*:

- I hvilken grad oplever du, at du bliver kontrolleret af din familie eller andre?
- Har du oplevet, at dine forældre eller andre i din familie har truet dig med fysisk vold? (fx truet med at slå dig eller sparke dig)
- Må du gerne ses med drenge/pige-venner i din fritid?

Spørgsmålene omkring hjemmet og familien beskrives grundlæggende af de interviewede folkeskoleelever som mere private end de foregående og som spørgsmål, der i højere grad går tæt på den enkeltes privatsfære. De interviewede folkeskoleelever beskriver, at det er fordi, at det nu er spørgsmål omkring ens hjem og forældre, og hvordan man har det med dem.

Flere børn nævner, at spørgsmålene ikke er gode, fordi de ikke er rare at svare på.

"Det er ikke gode spørgsmål. De er ikke så relevante, og de er ikke rare at skulle svare på, hvis man ikke har det godt derhjemme."

(Folkeskoleelev)

"Det er måske ikke det bedste spørgsmål, ikke hvis de hele tiden holder øje med en. Det er svært at svare på. Man ved ikke helt, om ens forældre holder øje med en. De reklamerer nok ikke med det. Hvis de fx kigger ens telefon igennem. Den er lidt hård [har du oplevet at blive truet med fysisk vold], det er ikke så rart et spørgsmål. Jeg synes ikke det er et spørgsmål til et spørgeskema, man skal nok sige det i stedet for at svare på det i et spørgeskema. Så synes jeg hellere, man skal sige det til læreren, hvis sådan noget her sker. Men hvis det nu er sket, så er det ikke så fedt at svare på det "

(Folkeskoleelev)

"De to første er mest private [oplever at blive kontrolleret af familie og oplevet trusler fra familie]. For nummer tre [må gerne se drenge/pige-venner i fritiden] er nemmere "at se", så det er sværere at holde det hemmeligt. De to første kan komme for tæt på, for hvis man ville, er det noget man kan holde for sig selv. Familiespørgsmål er de mest private, fordi man ikke vil have, at ens forældre kommer i fængsel, og man ville ikke være helt sikker på, at det var helt anonymt. "

(Folkeskoleelev)

"Det er fint nok, at man spørger om eleverne har det godt derhjemme. Læreren skal jo vide det, hvis der er nogen, som ikke har det godt derhjemme "

(Folkeskoleelev)

Oplevelser af private spørgeskemaspørgsmål

De interviewede folkeskoleelever oplever således, at særligt de to første spørgsmål omkring om man oplever at blive kontrolleret af sin familie, og om man har oplevet at blive truet med fysisk vold af sin familie, er to spørgsmål, som er private og går for tæt på. Dertil beskrives igen, at det især føles privat at svare på disse spørgsmål, hvis man oplever disse ting på egen krop.

Også til disse spørgsmål beskriver flere, at de er bekymrede for, at spørgeskemaet ikke er anonymt, og at forældrene måske kan komme i fængsel, hvis man svarer, at man fx har oplevet at blive truet. En enkelt beskriver dog også, at det ville være fint at svare på disse spørgsmål, for så kan lærerne få det at vide. Endnu et tegn på, at folkeskoleeleverne tror, at det er spørgsmålsbesvarelser, som lærerne og skolen får at se.

Spørgsmålet om, hvorvidt man må ses med drenge/pige-venner i sin fritid, opleves mindre privat af eleverne. Dette spørgsmål opleves også som nemmere at svare på – man skal ikke tænke så meget over svaret, hvorfor det er et godt spørgsmål.

Nedenstående tabel viser, hvordan hver elev har vurderet hvert enkelt spørgsmål:

SPØRGSMÅL OM HJEMMET OG FAMILIEN – FOLKESKOLEELEVER

	I hvilken grad oplever du, at du bliver kontrolleret af din familie eller andre	Har du oplevet, at dine forældre eller andre i din familie har truet dig med fysisk vold	Må du gerne ses med drenge/pige-venner i din fritid
Elev_1	☑	☑	☑
Elev_2	☒	☒	☒
Elev_3	☑	☒	☑
Elev_4	☑	☒	☑
Elev_5	☑	☒	☑
Elev_6	☑	☑	☑
Elev_7	☑	☑	☑
Elev_8	☒	☑	☑
Elev_9	☑	☑	☑
Elev_10	☒	☒	☑
Elev_11	☑	☑	☑
Elev_12	☒	☑	☑
Elev_13	☑	☒	☑
Elev_14	☑	☒	☑
Elev_15	☑	☑	☑

☑ = Neutralt, opleves som helt fint at svare på

☑ = Opleves som en smule privat, men ikke decideret ubehageligt

☒ = Opleves som ubehageligt / for privat at svare på

Afslutningsvis viser nedenstående tabel hovedkonklusioner fra interviewene med folkeskoleeleverne i forhold til hvert af de tre spørgsmål under temaet hjemmet og familien:

SPØRGSMÅL:	HOVEDKONKLUSIONER:
I hvilken grad oplever du, at du bliver kontrolleret af din familie eller andre? (I meget høj grad; I høj grad; I nogen grad; I mindre grad; Slet ikke; Ønsker ikke at svare)	<ul style="list-style-type: none"> • Opfattes som privat og gående for tæt på. • Særligt hvis man oplever at blive kontrolleret • Opleves som ikke rart at skulle svare på • Opleves som svært at svare på • Opleves bekymrende, hvis lærerne skal se svaret
Har du oplevet, at dine forældre eller andre i din familie har truet dig med fysisk vold? (fx truet med at slå dig eller sparke dig) (Ja, mange gange; Ja, enkelte gange; Nej, aldrig; Ved ikke; Ønsker ikke at svare)	<ul style="list-style-type: none"> • Opfattes som privat og gående for tæt på. • Særligt hvis man oplever at blive truet • Opleves som ikke rart at skulle svare på • Ikke et godt spørgsmål i et spørgeskema • Opleves bekymrende hvis lærerne skal se svaret
Må du gerne se med drenge/pigevenner din fritid? (Ja; Nej; Ved ikke; Ønsker ikke at svare)	<ul style="list-style-type: none"> • Nemt at svare på /godt spørgsmål • Flertallet ville besvare spørgsmålet

4.3 Forældrenes vurdering af spørgsmål til folkeskoleelever

Forældrene er også blevet bedt om at forholde sig til spørgeskemaspørgsmål fra de spørgeskemaer, som anvendes til børn i folkeskolen (udskoling). I interviewene er forældrene således bedt om at forholde sig til de samme 12 spørgsmål, som de interviewede folkeskoleelever blev interviewet om.

Generelt opfatter forældrene elev-spørgsmålene som en smule mere private end, hvad folkeskoleeleverne selv giver udtryk for. Det er et gennemgående fund, at forældrene tror, at spørgsmålene vil blive opfattet private, hvis de har en negativ klang, og hvis barnet kan nikke genkendende til det, der spørges om. Ifølge forældrene gælder det særligt de spørgsmål, der handler om ensomhed, hoved- eller mavepine, fysisk vold, mobning og familiekontrol.

Dog mener flertallet af forældrene, at hovedparten af spørgsmålene ikke kommer *for* tæt på, og at deres børn ikke ville have et decideret problem med at besvare dem. Flere beretter dog også, at det ikke vil være et problem for deres barn, fordi barnet aktuelt trives.

I det følgende gennemgås kort forældrenes vurdering af elev-spørgsmålene inden for hvert tema.

4.3.1 Spørgsmål om trivsel

De interviewede forældre bliver i undersøgelsen præsenteret for samme tre spørgsmål vedrørende *trivsel*:

- Føler du dig ensom?
- Jeg har tit hovedpine, ondt i maven eller kvalme
- Jeg bliver utryg i nye situationer. Jeg bliver let usikker på mig selv

Flertallet af forældrene synes umiddelbart, at trivselsspørgsmålene er private spørgsmål – omvendt er der også forældre, som generelt ikke finder spørgsmålene private, og derfor mener, at deres barn ikke ville have noget imod at svare.

Blandt de forældre, som finder trivselsspørgsmålene private, har flere den samme antagelse som gymnasie-, EUD- og folkeskoleeleverne også peger, nemlig at spørgsmålene især vil være private for de børn, der mistrives og kan svare bekræftende til spørgsmålene. I samme ombæring peger de fleste dog også på, at de opfatter spørgsmålene som relevante i forhold til at afdække børnenes trivsel.

Det er i den forbindelse værd at bemærke, at en enkelt forælder, som fortalte at have et barn, som var udsat for mobning og havde dårlig trivsel, faktisk ikke opfatter spørgsmålene som private. Snarere opfattes spørgsmålene af denne forælder som meget relevante. Se desuden afsnit 4.4.2. hvor denne problematik også beskrives.

Det er primært spørgsmålet om ensomhed og spørgsmålet om hovedpine, mavepine og kvalme, der opleves som privat, da forældrene tænker, at det kan gøre ondt at blive konfronteret med, hvis man eksempelvis er et ensomt barn. Mens folkeskoleeleverne i høj grad vurderer, at spørgsmålet om fysiske gener er 'grønt', mener flere af forældrene, at det er et ubehageligt spørgsmål. Det skyldes givetvis, at forældrene tillægger mavepine og andet fysisk ubehag et psykisk element, som børnene ikke selv tænker over.

Nogle af forældrene forventer, at barnet får hjælp, hvis det svarer bekræftende på trivselsspørgsmålene. Hvis ikke der følges op, vil det opleves som et svigt fra skolens, systemet og lærernes side. Samtidig mener flere forældre, at anonymitet og en fortrolig behandling af data er helt essentielt, når man stiller spørgsmål om børns trivsel. Spørgsmålene om trivsel er således illustrative i relation til det skisma mellem anonymitet og behovet for handling i forhold til det enkelte barn, jf. afsnit 3.2 om anonymitet ovenfor.

En forælder mener, at der automatisk burde komme en tekstboks frem til de børn, der har svaret bekræftende på spørgsmålet. I tekstboksen skulle barnet opfordres til at tage kontakt til Børnetelefonen eller en voksen, som barnet har tillid til.

"Trivselsspørgsmålene går meget tæt på... Føler du dig ensom? For den person, som ikke er ensom, er det jo ikke privat, men hvis man er ensom, så trykker det jo der, hvor det gør ondt. Også den om mavepine. Og det gælder jo også den sidste om utryghed."

(Forælder til folkeskoleelev).

"Jeg synes, at det er gode spørgsmål. Men igen tænker jeg, hvad de skal bruges til? Er det for at hjælpe barnet? For det er da private spørgsmål. Hvis der sidder en ung og er ensom, så går man meget tæt på her."

(Forælder til folkeskoleelev).

”Jeg vil da håbe, at hvis et barn svarer bekræftende på det her, så skal de jo have mulighed for at få hjælp. Der bør kunne ske handling på basis af barnets svar. Man kunne jo godt forestille sig, at hvis man svarede på en bestemt måde, så fik barnet en tekst om, at de skule tale med en lærer eller en anden voksen, eller til Børnelinjen eller lignende. Så ville det jo stadig kunne være anonymt.”

(Forælder til folkeskoleelev).

”Jeg har det fint med at min søn skal besvare disse spørgsmål, så længe hans data bliver behandlet med omhu.”

(Forælder til folkeskoleelev).

4.3.2 Spørgsmål om klassen

De interviewede forældre bliver i undersøgelsen præsenteret for samme tre elev-spørgsmål vedrørende *klassen* som folkeskoleeleverne:

- Er du blevet mobbet i dette skoleår?
- Andre elever accepterer mig, som jeg er
- Er du glad for din klasse?

Spørgsmålet om, hvorvidt man er glad for sin klasse, opleves ikke som værende privat, og nogle nævner, at de tror, at deres barn vil have nemmere ved at svare på spørgsmålet grundet den positive klang i spørgsmålet.

De to andre spørgsmål opleves i varierende grad som private. Flere af forældrene mener, ligesom både gymnasie-, EUD- og folkeskoleelever, at det særligt vil være spørgsmålet om mobning, der kan vække ubehag, men kun hvis barnet kan svare bekræftende på spørgsmålet. Nogle forældre siger, at det kan være svært for et barn at indrømme, at hun/hun bliver mobbet, og at det for nogle børn er et meget tabubelagt emne. Derudover er der forskellige grader af mobning, og det kan være subjektivt, hvornår man vurderer, at noget er mobning.

Igen peger nogle af forældrene på, at der skal handles og følges op fra skolens og lærernes side, hvis et barn i spørgeskemaet vedkender sig at blive mobbet. Igen forestiller forældrene sig, at læren og skolen får svarene at se.

”Bliver man mobbet kan det måske være svært at indrømme, men måske kan det her være det lys i mørket, så man kan få det sagt til en lærer eller en, der læser det her spørgeskema. Kan man ikke få sagt det til andre, så kan man her sætte krydset og bruge det som en måde til at råbe om hjælp.”

(Forælder til folkeskoleelev).

”Det er jo ikke rart, hvis man sidder som barn og skal svare, at de andre ikke kan lide én.”

(Forælder til folkeskoleelev).

”Det vil være dejligt for min datter at kunne sige nu, at hun har det godt i klassen, så det ville betyde noget for hende at kunne sætte det kryds”.

(Forælder til folkeskoleelev).

4.3.3 Spørgsmål om lærerne og skolen

I relation til temaet *lærerne og skolen* er de interviewede forældre (ligesom folkeskoleeleverne) blevet præsenteret for følgende tre elev-spørgsmål:

- Hvad synes dine lærere om dine fremskridt i skolen?
- Er du glad for dine lærere?
- Tænker du nogle gange på at skifte skole?

Spørgsmålene opleves som hovedregel ikke som private, hvorfor forældrene i høj grad er enige med folkeskoleeleverne. En forælder nævner, at disse spørgsmål generelt er lidt mere neutrale og ufarlige end de forrige, da de ikke på samme måde berører eventuelle personlige problemer.

Spørgsmålene omkring, hvad ens lærere synes om ens fremskridt i skolen, bliver af nogle forældre fremhævet som problematiske at svare på, da de mener, at det kan være svært for barnet selv at vurdere, hvad læreren tænker. Det ligger i tråd med, hvad folkeskoleeleverne siger om dette spørgsmål.

”Fremskridt? Hun har jo ikke rigtigt noget at sammenligne med. Det kan være svært for hende at vurdere.”

(Forælder til folkeskoleelev).

”Spørgsmålet om lærerens bedømmelse af eleven - ved eleverne det? Svaret bliver vel lidt gætterier. Spørgsmålet om man er glad for læreren er ikke helt så tæt på. Generelt er de her jo mere neutrale og ufarlige.”

(Forælder til folkeskoleelev).

4.3.4 Spørgsmål om hjemmet og familien

De interviewede forældre bliver i undersøgelsen præsenteret for følgende tre elev-spørgsmål vedrørende *hjemmet og familien*:

- I hvilken grad oplever du, at du bliver kontrolleret af din familie eller andre?
- Har du oplevet, at dine forældre eller andre i din familie har truet dig med fysisk vold? (fx truet med at slå dig eller sparke dig)
- Må du gerne ses med drenge/pige-venner i din fritid?

Forældrene mener, ligesom folkeskoleeleverne, at spørgsmålene omkring hjemmet og familien er private. Der er flere forældre, som ikke bryder sig om tanken om, at deres barn skal svare på spørgsmålene, da de opleves som grænseoverskridende.

Det er særligt de to første spørgsmål, som går tæt på den enkeltes privatsfære, mens det tredje spørgsmål opfattes irrelevant af forældrene, da det er en selvfølgelighed, at deres børn må ses med venner af det modsatte køn. Derfor forestiller nogle forældre sig, at spørgsmålet retter sig mod børn med familie af anden etnisk oprindelse end dansk.

Flertallet af forældrene mener, at disse spørgsmål kun skal stilles, hvis man har tænkt sig at handle på eventuelle fund om problemer i hjemmet. Det vil blive oplevet som et svigt, hvis et barn svarer, at vedkommende oplever social kontrol eller fysisk vold i hjemmet, og besvarelsen så ender som en del af anonym statistik. Nogle forældre påpeger i den forbindelse, at spørgsmålet om fysisk vold snarere egner sig til en samtale med fx en sundhedsplejerske, hvor der kan tages handling, hvis et barn er udsat for vold.

Nogle siger, at det er irrelevant at stille disse spørgsmål i en spørgeskemaundersøgelse, da børn, der oplever vold og kontrol i hjemmet, alligevel ikke vil svare ærligt på dem af frygt for øvrige konsekvenser eller at blive fjernet fra hjemmet.

Derudover påpeger flere forældre, at ordet 'kontrol' ikke fungerer i et spørgeskema til børn, da det er for uspecifikt og et ord, som man som folkeskoleelev ikke nødvendigvis er bekendt med i denne sammenhæng. En forælder nævner, at kontrol både kan dække over, at ens forældre bestemmer, hvornår man skal gå i seng, men også at ens SMS'er eller sociale medier bliver tjekket.

”Disse spørgsmål er jeg meget lidt glad for. Det har jeg ikke lyst til, at børnene skal svare på. Jeg er lidt i tvivl om formålet - jeg kommer til at tænke på, om det er rettet mod indvandrere? Og hvis man svarer ja til spørgsmål to [om fysisk vold], så skal de røde lamper blinke, og barnet skal have hjælp.”

(Forælder til folkeskoleelev).

”Mit barn ville nok ikke synes, at de var private, men jeg ville få et føl på tværs, hvis han kom hjem og viste mig, at de skulle svare på det.”

(Forælder til folkeskoleelev).

”Det kan være et råb om hjælp, og så håber jeg eddermame, at der sker noget, og at det ikke bare bliver sådan et anonymt skema, der kommer til at ligge et sted på et bord.”

(Forælder til folkeskoleelev).

”Spørgsmålet om, hvorvidt barnet bliver truet eller udsat for vold, ville jeg være ked af, at børnene skulle svare på i et spørgeskema, som de får i skolen. Det egner sig bedre som et spørgsmål til en én-til-én-samtale, fx med sundhedsplejersken. For hvad bliver der gjort ved det, hvis et barn svarer ja i en spørgeskemaundersøgelse? Så står der i en rapport, at 2% af børnene har været udsat for vold. Hvis det i stedet var i en samtale med barnet, så ville man jo kunne handle på det.”

(Forælder til folkeskoleelev).

”Jeg synes ikke, at de er for private. Havde dog en kommentar at tilknytte til fysisk vold. Hvad hvis jeg tager ved mit barn i armen, fordi han ikke er ordentlig. Han får efterfølgende et blåt mærke. Er det så vold. Der skal være en klarere definition.”

(Forælder til folkeskoleelev).

”Jeg tænker, at det er der ingen børn, der vil svare ærligt på, om de er udsat for fysisk vold, for så er de bange for, at de bliver fjernet eller anmeldt”.

(Forælder til folkeskoleelev).

4.4 Spørgsmål til forældre

De interviewede forældre til folkeskoleelever bliver i undersøgelsen præsenteret for 11 forskellige (forældre-)spørgsmål under temaerne *barnets trivsel, relationer, adfærd og husstand*. I det følgende beskrives, hvordan forældrene oplever de konkrete spørgsmål, herunder om der er spørgsmål, som opleves som værende for private.

4.4.1 Spørgsmål om barnets trivsel

De interviewede forældre bliver i undersøgelsen præsenteret for følgende tre udsagn vedrørende *barnets trivsel*:

[Mit barn...]

- Har ofte raserianfald eller bliver let hidsig
- Er ofte ked af det, trist eller har let til gråd
- Er utryk i nye situationer, bliver nemt usikker

Forældrene er delt i relation til spørgsmålene om trivsel. Cirka halvdelen af forældrene finder ikke spørgsmålene om barnets trivsel unødigt private, men mener først og fremmest, at der er tale om relevante spørgsmål, som de gerne vil og kan svare på i relation til deres eget barn.

Omvendt mener den anden halvdel af forældrene, at spørgsmålene om barnets trivsel går meget tæt på. Det skyldes for det første, at spørgsmålene ikke bare opleves private på barnets vegne, men også på forældrenes egne vegne. For det andet påpeges, at spørgsmålene har en negativ klang, som i nogle forældres øjne er med til at give spørgsmålene en mere privat karakter. Nogle forældre pointerer, at samtlige spørgsmål inden for dette tema omhandler forholdsvis stærke følelsesmæssige adfærdsmønstre, der ofte er resultat af - eller forbundet med - dybereliggende problemer, eksempelvis problemer relateret til hjemmet. Derfor forestiller forældrene sig, at spørgsmålene kan opleves som ubehagelige og komme (for) tæt på, hvis man kan svare bekræftende på spørgsmålene, eller hvis man endda føler, at det er ens egen skyld, at ens barn eksempelvis ofte er ked af det eller har raserianfald. Her forestiller forældrene sig, at spørgsmålene vil vække nogle ubehagelige følelser, der kan være forbundet med at have et barn, der mistrives over længere tid.

Det er dog en meget væsentlig pointe, at en enkelt forælder, som åbent fortæller, at have et barn, som trivedes meget dårligt i perioder og gennem en årrække blev mobbet, ikke har det dårligt med at skulle svare på spørgsmål om barnets trivsel, eller for den sags skyld de andre spørgsmål om barnets adfærd og relationer. Denne forælder fortæller stik modsat, at hun ville være glad for at svare på disse meget direkte spørgsmål, fordi de netop opfattes som relevante i forhold til barnets situation.

”Jeg synes, spørgsmålene er private. Det er jo sådan lidt, at man fortæller en del ting indirekte igennem det her om, hvordan ens barn fungerer derhjemme og i skolen. Så på den måde synes jeg, det er privat om hende. Og selvfølgelig også lidt om én selv. Det har jo også noget at gøre med, hvordan man selv har været forælder. Det her spørgsmål om hvorvidt barnet ”ofte er ked af det” (...) Det kan være svært, hvis man føler, det er ens egen skyld.”

(Forælder til folkeskoleelev).

”Jeg ville blive glad for at skulle svare på disse spørgsmål, fordi mange af disse ting passer på mit barn, som i perioder ikke har trivedes og i en årrække er blevet mobbet. Jeg er selv en åben person, som gerne vil svare, men det kan da godt være at mere ærekære forældre ikke ville bryde sig om at svare.”

(Forælder til folkeskoleelev).

”Jeg synes det er mærkeligt, at man har sådan en negativ diskurs. Det virker som om, man har bestemt sig for, hvilket resultat man vil have. Det gør mig helt forskrækket! Hvad forventer de? At 3/4 af alle børn er utrygge?”

(Forælder til folkeskoleelev).

Enkelte forældre mener, at det forpligter at stille sådanne spørgsmål i en spørgeskemaundersøgelse.

Disse forældre forventer, at der i tilfælde, hvor en forælder svarer bekræftende på spørgsmålene, vil være nogen, der efterfølgende handler på det, og at der kommer en opfølgning.

En enkelt forælder mener, at spørgsmålene vil være en kærkommen lejlighed til at få fortalt om eventuelle problemer i hjemmet eller med barnet, og derfor bør modtageren af spørgeskemaet (læreren eller skolen) tage dette ”råb om hjælp” seriøst og reagere på det. Omvendt er anonymitet afgørende for andre forældre, som nævner, at spørgsmålene ville være alt for private og grænseoverskridende, hvis de ikke kunne besvares anonymt. Se desuden afsnit 3.2 om anonymitet oven for.

Selvom forældrene er uenige om, hvor private spørgsmålene er, pointerer flertallet af forældrene, at de ville svare ærligt på spørgsmålene i en spørgeskemaundersøgelse. Samtlige forældrene kan godt se, at det er relevante og vigtige spørgsmål i forhold til at få viden om folkeskoleelevers trivsel, og flere peger på, at spørgsmål som disse bruges til at lave statistik og indsatser, der kan forbedre trivsel og læring.

”Hvis det er anonymt, så synes jeg ikke de er for private. Men jeg ville ikke ønske at besvare spørgsmålene, hvis det ikke var anonymt. Så ville det komme for tæt på og virke snagende.”

(Forælder til folkeskoleelev).

Hvis jeg skulle svare bekræftende på nogle af disse spørgsmål, ville jeg jo gerne kende konteksten for undersøgelsen. Og hvis nu jeg skulle svare bekræftende i relation til mine børn, så ville jeg jo forvente en opfølgning, altså noget handling. Børnenes trivsel er jo vigtig for, at de kan lære noget.”

(Forælder til folkeskoleelev).

Afslutningsvis viser nedenstående tabel hovedkonklusioner fra interviewene med i forhold til hvert af de tre spørgsmål under temaet, trivsel:

SPØRGSMÅL:	HOVEDKONKLUSIONER:
<p>[Mit barn...] ”Har ofte raserianfald eller bliver let hidsig” (Passer ikke; Passer delvist; Passer godt; Kan/vil ikke svare)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opleves af nogle som et privat spørgsmål. Opleves dog ikke som <i>for</i> privat af forældrene i denne undersøgelse, da det ikke vækker genkendelse. • Af spørgsmålene i temaet, er der mest modstand mod dette spørgsmål. Enkelte finder spørgsmålet irrelevant ift., barnets skolegang. • Nogle finder spørgsmålet negativt ladet.
<p>”Er ofte ked af det, trist eller har let til gråd” (Passer ikke; Passer delvist; Passer godt; Kan/vil ikke svare)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opleves af nogle som et privat spørgsmål, særligt hvis man kan svare bekræftende. Opleves dog ikke som <i>for</i> privat af forældrene i denne undersøgelse. • Kan være et ubehageligt spørgsmål at blive konfronteret med. • Nogle af forældrene forventer, at der handles, hvis der svares bekræftende til spørgsmålet.
<p>”Er utryk i nye situationer, bliver nemt usikker” (Passer ikke; Passer delvist; Passer godt; Kan/vil ikke svare)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Spørgsmålet kommer ikke helt så tæt på som de to andre, da utryghed i nye situationer og usikkerhed forbindes med mere almene følelser, og ikke nødvendigvis noget, der er forbundet med forældreskab. • Der kan være tvivl om, hvorvidt der menes i skolesammenhænge eller i hjemmet.

4.4.2 Spørgsmål om barnets relationer

De interviewede forældre bliver i undersøgelsen præsenteret for følgende tre spørgeskemaspørgsmål vedrørende *barnets relationer*:

[Mit barn...]

- Er lidt af en enspænder, holder sig mest for sig selv
- Slås ofte eller mobber andre børn/unge
- Er generelt vellidt af andre børn/unge

Grundlæggende mener flertallet af forældrene, at det kan være svært at svare på spørgsmål om barnets relationer, da det er noget, som varierer meget. Dette gælder primært spørgsmålet om at være en enspænder og spørgsmålet om at være vellidt af andre børn.

Flere forældre fortæller, at deres barn har perioder, hvor han/hun trives godt og er glad og ubekymret, mens barnet har andre perioder, hvor han/hun føler sig trist, ensom og holdt uden for. Dette skifter meget, helt ned til fra dag til dag. Samtidig mener forældrene, at spørgsmålene vil opleves mere private og ubehagelige at svare på, hvis barnet er i en periode, hvor det føler sig meget alene. På den måde afhænger oplevelsen af spørgsmålene af, hvilken periode barnet er i.

Én forælder nævner, at ordet 'enspænder' er upassende at bruge om børn, og at spørgsmålet derfor overskrider en grænse hos ham og opleves som værende *for* privat. Nogle forældre pointerer igen, at spørgsmålene har en negativ klang, hvilket vækker ubehag.

"Jeg tænker på, at noget af det kan være lidt svært for mig at have en mening om. Jeg har jo indtryk af det. Men jeg synes måske også, det er noget, der varierer over tid. Der kan jo være perioder, hvor hun synes, hun ikke har nogen at snakke med overhovedet, og så ugen efter er alt i skønneste orden."

(Forælder til folkeskoleelev).

"Jeg ville da være ked af, hvis jeg havde fået de her spørgsmål dengang, hvor min datter havde problemer i sin klasse (...) Man bliver ked af, at man skal svare negativt om sit eget barn."

(Forælder til folkeskoleelev).

”Det første spørgsmål om enspænder er for privat - blandt andet på grund af selve ordet enspænder. Man kalder ikke et barn for en enspænder. Det er ikke sådan et ord, man som forælder selv ville bruge om sit barn (...) Det kommer mere til at lyde som noget, man ville drøfte hos skolepsykologen end i en undersøgelse.”

(Forælder til folkeskoleelev).

”Jeg kan godt se formålet med at stille den slags spørgsmål. Jeg tænker meget på den lange bane, at altså hvis jeg giver det af mig selv og svarer ærligt på spørgsmålene, så får jeg endnu bedre hjælp. Det er vel ikke bare for sjov, at man spørger.”

(Forælder til folkeskoleelev).

”Jeg ville virkelig ikke bryde mig om at svare på, om mit barn mobber andre - det er jo klart nemmere at svare på i relation til andres børn end ens egne. Og mon ikke de fleste forældre ville være tilbøjelige til at svare nej til, at ens barn mobber. Jeg ville måske ikke svare ærligt. Jo mere det rammer, jo mere uærligt vil man svare, men jo mere det rammer, jo større brug for en indsats er der også. Når spørgsmålene går så tæt på, så fordrer det jo altså også en indsats, hvis nogen svarer ja.”

(Forælder til folkeskoleelev).

”Man ved jo ikke nødvendigvis selv om ens barn bliver mobbet. Jeg har et barn, som blev mobbet i to år, før jeg fandt ud af, hvor galt det stod til. Og forældre ved jo heller ikke, om deres børn mobber andre. Jeg har prøvet det på egen krop. Jeg tog det op på et forældremøde, at mit barn blev mobbet, og de forældre, hvis børn mobbede, blev dybt overraskede.”

(Forælder til folkeskoleelev).

Spørgsmålet om at slås og mobbe er nemt for forældrene at svare på, hvis de er sikre på, at det ikke er noget, deres børn gør. For andre forældre kan det være et følsomt og privat spørgsmål, og noget, som de mener, at de bør få viden om fra lærerne og ikke omvendt. Fordi spørgsmålet kan være svært at svare på, bør man også tage det seriøst, hvis en forælder svarer bekræftende på spørgsmålet. Også i relation til dette spørgsmål, forventer nogle forældre, at der følges op på det fra skolens side, hvis det kommer frem, at et barn slås og mobber.

Enkelte forældre er skeptiske overfor, om forældre ved det, hvis deres børn mobber andre børn. En enkelt fortæller, at have haft et barn, som blev mobbet, og at forældrene til de børn, som stod bag mobningen, ikke var klar over det.

Afslutningsvis viser nedenstående tabel hovedkonklusioner fra interviewene med forældrene til folkeskoleelever i forhold til hvert af de tre spørgsmål under temaet, barnets relationer:

SPØRGSMÅL:	HOVEDKONKLUSIONER:
<p>[Mit barn...]</p> <p>"Er lidt af en enspænder, holder sig mest for sig selv" (Passer ikke; Passer delvist; Passer godt; Kan/vil ikke svare)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Et par af forældrene mener, at 'enspænder' er et ubehageligt ord at bruge om børn. • Et par af forældrene mener, at hvorvidt barnet holder sig for sig selv bør være noget, som forældrene får at vide af lærerne og ikke omvendt. • Varierer over tid og kan derfor være et svært spørgsmål at besvare.
<p>"Slås ofte eller mobber andre børn/unge" (Passer ikke; Passer delvist; Passer godt; Kan/vil ikke svare)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Et par af forældrene mener, at hvorvidt barnet slås eller mobber, bør være noget forældrene får at vide af lærerne og ikke omvendt.
<p>"Er generelt vellidt af andre børn/unge" (Passer ikke; Passer delvist; Passer godt; Kan/vil ikke svare)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opleves ikke som privat, mest fordi spørgsmålet er positivt ladet modsat de andre. • Kan dog stadig være ubehageligt at svare på, hvis barnet er i en dårlig periode.

4.4.3 Spørgsmål om barnets adfærd

De interviewede forældre bliver i undersøgelsen præsenteret for følgende tre udsagn vedrørende barnets adfærd:

[Mit barn...]

- Lyver eller snyder ofte
- Bliver nemt distraheret, mister let koncentrationen
- Tænker sig om før han/hun handler

Her reagerer nogle forældre særligt på det første spørgsmål. For flertallet vækker spørgsmålet stærke følelser og opleves grænseoverskridende. Nogle forældre mener, at oplevelsen af, hvor tæt et spørgsmål kommer på, netop afhænger af, hvor negativt spørgsmålet er formuleret, og dermed i hvor høj grad man føler, at man udleverer eller "stikker" sit eget barn, hvis man svarer bekræftende på det. Det første spørgsmål er negativt formuleret og går direkte på barnets karakter, mens de to andre spørgsmål opleves som lidt mere neutrale. Et par forældre nævner også, at det er et

provokerende spørgsmål, når man betragter sine børn som søde og ordentlige, og at alle børn jo lyver lidt i ny og næ.

Samtidig mener flere forældre, at spørgsmålet om, hvorvidt barnet lyver og snyder, vil være relevant at tale om til en skole-hjem-samtale, men at de derimod ikke kan se formålet med at svare i en undersøgelse, hvis deres barn lyver eller snyder. Uklarheden i forhold til spørgsmålets formål bidrager derfor til, at det af nogle opleves som et privat eller grænseoverskridende spørgsmål.

Det kan også være et svært spørgsmål at svare på, da det er uklart, hvad der ligger i 'ofte' og hvilke typer af løgne, der spørges ind til. Omkring halvdelen af forældrene ville ikke ønske at svare ærligt på dette spørgsmål, og nogle forældre mener, at de helt generelt tror, at det vil være svært at få ærlige svar på spørgsmålet.

Der er dog omvendt også forældre, som ikke har noget imod at skulle svare på, om deres barn lyder og snyder, men fællesnævnerne for disse forældre er, at det ikke er noget de genkender hos deres eget barn. De pointerer, at de ville være kedede af spørgsmålet, hvis de kunne bekræfte det.

Alt i alt kommer spørgsmålet tæt på og opleves af en del forældre som værende for privat.

"Spørgsmålet om, hvorvidt barnet lyver, er grænseoverskridende. Det ville jeg ikke svare på. Man føler jo også, at man "stikker" sit eget barn. Det vil man simpelthen ikke spørges om. Det passer bedre til en skole-hjem-samtale, hvis det var tilfældet, at et barn lyver. Hvad ville skolen og lærerne få ud af, at jeg skrev i en undersøgelse, at mit barn lyver?"

(Forælder til folkeskoleelev).

"Som forælder og når man skal fortælle noget om sit barn, så er det svært, hvis det er noget, man ville ønske ikke passede. Jeg ville føle, at jeg sagde noget negativt om hende. En følelse af at dømme hende. Jeg ville være ærlig, men det kunne godt være jeg ville være lidt ked af det i forbindelse med det."

(Forælder til folkeskoleelev).

"Spørgsmålet om hvorvidt mit barn lyver eller snyder ofte. Den springer mig lige i øjnene. Det kan jo være på forskellige niveauer. Den bliver måske svært at svare korrekt på det."

(Forælder til folkeskoleelev).

"Jeg har ikke problemer med at svare på, om mit barn lyver og snyder, men det har jeg ikke, fordi hun ikke gør det."

(Forælder til folkeskoleelev).

"Der er tale om tre meget forskellige spørgsmål. Det første spørgsmål om barnet lyver er jo meget negativt og kommer dermed tæt på. Vil man indrømme det om sit eget barn? De to næste er mere neutrale. De gør ikke ondt at svare på."

(Forælder til folkeskoleelev).

Der er delte holdninger til spørgsmålet om, hvorvidt barnet nemt bliver distraheret. Nogle forældre er i tvivl om, hvorvidt der (kun) menes i skolesammenhænge. Flere forældre påpeger, at det ikke er et for privat spørgsmål, da de fleste børn jo oplever at miste koncentration, hvorfor man ikke på samme måde føler, at man udleverer sit barn. Alle forældre kan se relevansen af spørgsmålet, men nogle mener, at det burde være skolen og lærerne, der informerede om, hvorvidt barnet let mister koncentrationen frem for omvendt, da man som forælder kun kan gisne om, hvordan det er i skolesammenhænge.

Spørgsmålet om, hvorvidt barnet tænker sig om før han/hun handler, reagerer forældrene i mindre grad på. Nogle har svært ved at forstå, hvad der konkret menes og hvilke situationer, der spørges ind til. Spørgsmålet opleves dog ikke som hverken privat eller grænseoverskridende.

"Den med at blive distraheret er jo et ret vigtigt spørgsmål i skolesammenhænge. Måske ville jeg dog mene, at det er noget skolen burde informere om og ikke omvendt. Jeg kan jo kun gisne om hvordan det er i skolesammenhænge."

(Forælder til folkeskoleelev).

"I forhold til den midterste tænker jeg lige, i forhold til hvad? Mister koncentrationen... Den er uklar. Er det i forhold til skolearbejdet? Eller generelt?"

(Forælder til folkeskoleelev).

Afslutningsvis viser nedenstående tabel hovedkonklusioner i relation til temaet om barnets adfærd:

SPØRGSMÅL:	HOVEDKONKLUSIONER:
<p>[Mit barn...] "Lyver eller snyder ofte" (Passer ikke; Passer delvist; Passer godt; Kan/vil ikke svare)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Opleves som et for privat og grænseoverskridende spørgsmål af flertallet af forældrene. Kan gøre ondt at svare bekræftende på, og man vil som forælder føle, at man udleverer sit barn. Flertallet mener, at problematikken egner sig bedre til en skole-hjem-samtale. Det er uklart, hvad der menes med at lyve og snyde.
<p>"Bliver nemt distraheret, mister let koncentrationen" (Passer ikke; Passer delvist; Passer godt; Kan/vil ikke svare)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Opleves ikke som et privat spørgsmål. Mange forældre kan se formålet og relevansen af spørgsmålet i et spørgeskema, der handler om barnets skolegang. Nogle forældre er i tvivl om der udelukkende menes i skole-sammenhænge eller mere generelt. Nogle forældre mener, at det burde være noget skolen og lærerne informerede forældrene om, og ikke omvendt.
<p>"Tænker sig om før han/hun handler" (Passer ikke; Passer delvist; Passer godt; Kan/vil ikke svare)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Opleves ikke som et privat spørgsmål. Forældrene reagerer i mindre grad på dette. Lidt tvivl om, hvad der konkret menes med spørgsmålet.

4.4.4 Spørgsmål om husstanden

De interviewede forældre bliver i undersøgelsen præsenteret for følgende to forældre-spørgsmål vedrørende *husstanden*:

- Hvad er den samlede årlige husstandsindkomst før skat?
- Hvor ofte læser en voksen højt for barnet i hjemmet?

En stor del af forældrene er kritiske over for relevansen af spørgsmålet om husstandsindkomst og stiller spørgsmålstejn ved, hvad denne viden skal bruges til. Spørgsmålet opleves ikke nødvendigvis som privat, men i høj grad som irriterende og malplaceret. Derudover påpeger en enkelt forælder, at spørgsmålet kan virke stigmatiserende for forældre med lav indkomst, og at det kan virke som om, at der implicit sættes lighedstejn mellem at være en god forælder og at have høj indkomst, hvilket opleves provokerende. En enkelt forælder nævner, at vedkommende ville være bange for at hendes barn blev målt og vejret på hendes indtægt, hvilket hun finder upassende.

Selvom forældrene undrer sig over spørgsmålets relevans i en trivselsundersøgelse, fortæller de interviewede forældre med få undtagelser, at de sandsynligvis alligevel ville besvare spørgsmålet om indkomst, da de tænker, at det bruges til "statistik". Et mindretal af forældrene mener, at spørgsmålet om husstandsindkomst er velkendt og standard i spørgeskemaundersøgelser, hvorfor de ikke ville tænke videre over at skulle svare på det.

”Det synes du simpelthen skolen skulle spørge mig om? Hvor mange penge jeg tjener? Ikke fordi jeg skammer mig over det - jeg ligger lige i midten - men det kommer fandeme ikke skolen ved.

(Forælder til folkeskoleelev).

”Det med husstandsindkomst, det har jeg ikke noget problemer med. Det er jo relevant, når man deler folk ind efter grupper i Danmark”.

(Forælder til folkeskoleelev).

”Spørgsmålet om husstandsindkomst er jo velkendt, men det er også stigmatiserende, hvis man har lav indkomst - man vil jo helst kunne sætte kryds i de højere indkomster. Spørgsmålet kan jo kun bruges til baggrundsstatistik, men det er helt ubrugeligt i forhold til handling på skolen eller andre steder.”

(Forælder til folkeskoleelev).

”Jeg synes, spørgsmålet om husstandsindkomst er helt irrelevant. Det er fair nok i en markedsundersøgelse, men hvad skal skolen bruge det til?”.

(Forælder til folkeskoleelev).

Kun en enkelt forælder mener, at spørgsmålet om, hvor ofte der bliver læst højt for barnet, er et privat spørgsmål. Flere mener dog, at spørgsmålet er irrelevant, særligt fordi de interviewede forældre har børn i udskoling. Der peges dog samtidig på, at det kan være et spørgsmål, som man måske kunne have en tendens til at svare uærligt på, fordi det går tæt på eventuel dårlig samvittighed.

Et par af forældrene mener, at det er et rigtig godt spørgsmål, da forskning viser, at det er sundt for børn og børns læring, at de får læst højt.

”Det er måske ikke så relevant for nogen med børn på min datters alder. Men jeg synes heller ikke, det er for privat.”

(Forælder til folkeskoleelev).

”Jeg synes, det spørgsmål er superrelevant. Rigtig godt. Der er jo en masse forskning der viser, at det er sundt, at voksne og sågar søskende læser højt for hinanden, da man vistnok lærer mere af det.

(Forælder til folkeskoleelev).

”Det nederste spørgsmål [læser højt for barnet] gør faktisk lidt ondt. Hvis man nu ikke lige får det gjort, så taler det jo til ens dårlige samvittighed. Jeg kunne godt være tilbøjelig til at svare mere positivt end virkeligheden.”

(Forælder til folkeskoleelev).

”Hvis nogle forældre har dårlig samvittighed over fx ikke at læse højt for deres barn, så ville de nok lyve ad helvede til. Det kan jo ikke tjekkes.”

(Forælder til folkeskoleelev).

Afslutningsvis viser nedenstående tabel hovedkonklusioner fra interviewene med forældrene til folkeskoleelever i forhold til hvert af de tre spørgsmål under temaet, husstand:

SPØRGSMÅL:	HOVEDKONKLUSIONER:
<p>”Hvad er den samlede årlige husstandsindkomst før skat?”</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1.000.000 kr. eller derover • 900.000-999.999 kr. • 800.000-899.999 kr. • 700.000-799.999 kr. • 600.000-699.999 kr. • 500.000-599.999 kr. • 400.000-499.999 kr. • 300.000-399.999 kr. • 200.000-299.999 kr. • 100.000-199.999 kr. • Indtil 99.999 kr. • Ved ikke 	<ul style="list-style-type: none"> • Flertallet kan ikke se relevansen af spørgsmålet og mener, at det ikke vedkommer nogen, hvad de tjener. Andre ser det som et standardspørgsmål til brug for statistik. • Spørgsmålet er ikke decideret privat, men snarere irriterende og malplaceret i en undersøgelse relateret til barns skolegang og trivsel. • De fleste forældre ville dog besvare spørgsmålet.
<p>”Hvor ofte læser en voksen højt for barnet i hjemmet?” (Næsten dagligt; 2-3 gange om ugen; Af og til; Sjældent/aldrig; Ved ikke)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Flertallet af forældrene mener ikke, at dette spørgsmål er relevant til børn i udskolingen. • Kan give skyldfølelse, hvis man ikke læser højt. • Flere forældre påpeger at der vil være en tendens til at svare uærligt på dette spørgsmål.

5. METODE

Denne undersøgelse bygger på resultaterne af i alt 40 interviews foretaget med henholdsvis folkeskole-, gymnasie- og EUD-elever og folkeskoleelevernes forældre.

Enkeltinterviewet er valgt som metode, fordi undersøgelsens formål er at komme i dybden og finde ind til, hvordan den enkelte person oplever de udvalgte spørgsmål. Enkeltinterviewet tillader interviewereren at opleve informantens umiddelbare reaktion, hvilket er en fordel ved denne undersøgelse, hvor vi forsøger at afdække informanternes umiddelbare oplevelse af og reaktion på spørgsmålene.

Alle interviewede elever, hhv. EUD-, gymnasie- og folkeskoleelever samt forældre til folkeskoleelever er i interviewene blevet præsenteret for en række konkrete spørgsmål fra spørgeskemaundersøgelser, som gennemføres blandt de nævnte målgrupper. Forældrene er tillige blevet bedt om at forholde sig til spørgeskemaspørgsmål fra spørgeskemaundersøgelser til folkeskoleelever.

5.1 Respondenterne

Respondenterne fordeler sig, som følger:

Gymnasieelever – 5 interview:

- 4 piger, 1 dreng
- 3 fra STX, 1 fra HHX, 1 fra HTX.
- Bopælskommuner: 3 fra Aarhus, 1 fra Herlev, 1 fra København

EUD-elever – 5 interview:

- 2 piger, 3 drenge
- Bopælskommuner: 2 fra Aarhus, 1 fra Horsens, 1 fra Herlev, 1 fra Albertslund

Folkeskoleelever og -forældre 30 interview

- 28 af interviewene er rekrutteret som par, hvor både forælder og barn er interviewet (hver for sig).
- Bopælskommuner: 4 fra København, 3 fra Aarhus. Derudover fra Rødovre, Gladsaxe, Rudersdal, Tårnby, Vallensbæk, Gentofte og Syddjurs.
- 4 fra 7. klassetrin; 7 fra 8. klassetrin; 3 fra 9. klassetrin; 1 fra 10. klassetrin
- Eleverne er fordelt på 8 piger og 7 drenge.
- Forældrene er fordelt på 10 kvinder og 5 mænd.

EPINION

OM OS

Vi er et af Skandinaviens største konsulent- og analysefirmaer med kontorer i Danmark, Grønland, Norge, Storbritannien, Sverige, Tyskland, Vietnam og Østrig.

Vi er en mangfoldig arbejdsplads med internationalt perspektiv og samarbejdspartnere i hele verden og beskæftiger mere end 150 fastansatte medarbejdere og 500 interviewere.

Vi leverer skræddersyede undersøgelser, der sikrer et solidt grundlag for optimale beslutninger. Vores mål er altid at præsentere analyseresultater og yde rådgivning af højeste kvalitet.

EPINION KØBENHAVN

RYESGADE 3F
2200 KØBENHAVN N
T: +45 87 30 95 00
E: TYA@EPINION.DK
W: WWW.EPINION.DK

EPINION AARHUS

HACK KAMPMANN'S PLADS 1-3
8000 AARHUS C
T: +45 87 30 95 00
E: TV@EPINION.DK
W: WWW.EPINION.DK